

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

MSTiaisia

maakunnallinen ohjausmalli
käytössä ja käytännöissä

MASTiaisia – maakunnallinen ohjausmalli käytössä ja käytännössä

Toimitus:

Matti Mäkelä, Jaana Kilpinen, Anu Parantainen ja Mika Salonen

Kirjoittajat:

Sari Ahanen, Anne Aksentjev, Kaisa Hurskainen, Kari Jaakkola,
Sari Jansson, Hannu Ketonen, Jaana Kilpinen, Taina Laaksonen,
Marianne Laulumaa, Mervi Leino, Anne Lukka, Kaija Miettinen,
Matti Mäkelä, Anu Parantainen, Mika Salonen, Pirkko Suhonen,
Outi Tauriala-Tolonen, Marjo Torikka, Heli Veijola,
Taina Vikman, Piia Virtanen

Taitto:

Kimmo Säikkä

Kuvat: Mika Salonen, vapaat kuvapalvelut

Julkaisija:

MAST-hanke

Rahoittajat:

Euroopan sosiaalirahasto
Varsinais-Suomen ELY-keskus
Toteuttajaorganisaatiot

Painopaikka:

Saarijärven Offset Oy 2011

ISBN 978-952-5892-21-5 (nid.)

ISBN 978-952-5892-22-2 (pdf)

MASTiaisia

– maakunnallinen ohjausmalli käytössä ja käytännöissä

SISÄLTÖ

I Johdanto

Aluksi _____	6
MAST – maakunnallinen ohjausmalli _____	7

II Vaikuttavuus

Myönteisiä muutoksia _____	8
Hanketulokset _____	9
Avainasiat _____	10
MAST muualla _____	11
Kirje herätti päättäjiä _____	12
Miten toteutui autistinuoren koulutustakuu? _____	13
Koulutustakuu on kahden kauppa - koulutustakuu erityisopetuksen näkökulmasta _____	14
Erytystä tukea tarvitsevan nuoren polku -työryhmän toimenpide-ehdotukset _____	16

III Hyvät käytännöt

Perusopetus ja ensimmäinen nivelvaihe

Miksi MAST on MUST peruskoulun päättövaiheessa ja siirryttäessä jatko-opintoihin _____	18
Pajatoiminta koulunkäynnin tukena peruskoulussa _____	18
Millaista on nivelvaiheen uraohjaajan työ? _____	20
Tiedonsiirto perusopetuksen ja toisen asteen välillä _____	21

Toinen aste

Miksi MAST on MUST toisella asteella _____	22
Työt rästissä – homma hallussa. Rästipajatoiminta opiskelijan tukena _____	22
Rästiin jääneistä opinnoista catering-alan perustutkintoon _____	23
Ryhmämuotoinen tuki toisella asteella _____	24
MASTissa panostetaan ohjauksen laatuun - yksikään ei saa jäädä tyhjän päälle! _____	26
Opetreffit - osaamista omassa talossa _____	30
Nuorten kuuleminen oppilaitoksessa _____	31
MAST lähti lukioon _____	31

SISÄLTÖ

Pajatoiminta

Miksi MAST on MUST nuorten työpajalla _____	32
Oppimista tavalla tai toisella _____	32
Paja ammatillisen koulutuksen kumppanina _____	33
Oppilaitoksen työpaja ja pajayhteistyö _____	34
Teoriassa pajalla - rästiin jääneiden Atto-aineiden suorittaminen pajalla _____	34
Ensimmäinen nuori pajasta ulos _____	35
Millaista on MAST-opettajan työ? _____	35
Pajalla opiskelevan nuoren verkosto _____	36
Oppilaitos-pajayhteistyöopettajan eli tuttavallisemmin MAST-opettajan työnkuva _____	37

Toinen nivelvaihe

Miksi MAST on MUST siirryttäessä työelämään _____	38
Kevät tulee, oletko valmis? _____	38
Samaan aikaan Loimaalla _____	39
Työelämän pelikädestä tukea työllistymiseen _____	39
Erytystä tukea tarvitsevan nuoren ohjaaminen työelämään _____	40
Millaista on työvalmentajan työ Bovallius-ammattiopistossa? _____	41
Uusikaupunki ja Novida yhteistoimin nuorisotyöttömyyttä vastaan _____	42

IV MASTin ohjausmalli _____

Perusopetuksen aikainen tuki ja ohjaus _____	46
1.nivelvaihe _____	47
Ohjaus ja tuki toisella asteella _____	48
Toisen nivelvaiheen ohjaus _____	50

JOHDANTO

Aluksi

Nuorten syrjäytyminen on yhteiskunnalle kallista puuhaa. Arvion mukaan jokainen pysyvästi työmarkkinoilta syrjäytyvä nuori maksaa yhteiskunnalle vähintään miljoona euroa. Vuositasolla kustannuksia syntyy 28 000 euroa. Unohtaa ei sovi sitäkään, että sisäasiainministeriö nostaa omassa raportissaan syrjäytymisen yhdeksi sisäisen turvallisuuden keskeiseksi uhaksi. Lisäksi yhteiskunnan ikärakenteen kehityksen myötä on entistä tärkeämpää, että kaikki nuoret saadaan mukaan koulutukseen ja sitä kautta työelämään.

Eikä kaikkea voi mitata euroissa. Syrjäytyminen on aina myös inhimillinen tragedia, jonka hinta yksittäiselle nuorelle saattaa olla mittaamattoman suuri.

Sitten hyviin uutisiin. Monet esimerkit osoittavat, että nuorten syrjäytymiseen on mahdollista puuttua. Oman kortensa miljoonien eurojen kehittämis- ja säästötalkoisiin on tuonut nyt päättyvässä oleva MAST-hanke, jonka tuottamiin vaikutuksiin paneudutaan tarkemmin seuraavassa luvussa. Hankkeen keskeinen tuote on tässä julkaisussa monesta eri näkökulmasta kuvattu maakunnallinen ohjausmalli, jonka sisällöstä voisi esiin nostaa ainakin oppilaitosten ja pajojen välisen yhteistyösopimuksen ja siihen liittyvät toimintamallit, ensimmäisen nivelvaiheen vastuiden ja työnjaon aiempaa tarkemman määrittämisen, erilaiset uudet ohjaus- ja tukimallit sekä ylipäänsä yhteistyön ja vertaiskehittämisen lisääntymisen. Eri-tyisen tärkeää on onnistuneen kehittämistyön ohella se, että hankkeen tulokset ovat myös juurtumassa tai jo juurtuneet osaksi eri toimijoiden normaali toimintaa. Lisäksi hankkeen yhteistyöverkosto jatkaa kehittämistyötään muiden (esimerkiksi OPEDA, Valmis, Huippu ja Mobiilipaja) hankkeiden ja haasteiden parissa.

Antoisia lukuhetkiä.

Turussa 1.11.2011
Projektipäällikkö **Matti Mäkelä**

Hankkeessa kehitettyjen hyvien käytäntöjen kuvaukset ja muut keskeiset materiaalit löytyvät hankkeen internetsivuilta: www.mastohjaus.fi

MAST-hanke toteutettiin alueen koulutusorganisaatioiden ja muiden toimijoiden laaja-alaisena yhteistyönä. Varsinaisessa kehittämiskumppanuudessa olivat mukana seuraavat toimijat:

- Turun kaupungin kasvatus- ja opetustoimi (hallinnoiva organisaatio)
- Bovallius-ammattiopisto Turku
- Kaarinan nuoret pajamestarit ry
- Laitilan Nuorisoverstas ry
- Liedon kunta / Kisällikellari
- Lounais-Suomen koulutuskuntayhtymä
- Naantalin kaupunki / alueelliset palvelut
- Raisen seudun koulutuskuntayhtymä RASEKO
- Salon seudun koulutuskuntayhtymä
- Sosiaalipalvelusäätiö Raina

MAST – maakunnallinen ohjausmalli

MAST-hankkeen tavoitteena oli luoda maakunnallinen nuorten ohjausmalli sekä kehittää ja vakiinnuttaa ohjauksesta vastaavien tahojen asiantuntijaverkosto Varsinais-Suomeen 1.1.2009–31.12.2011 välisenä aikana.

Hankkeen ensisijaisena kohderyhmänä olivat syrjäytymisvaarassa olevat alle 25-vuotiaat nuoret. Lisäksi kohderyhmään kuuluivat oppilaitosten opettajat ja ohjaajat, työpajojen henkilöstö, eri viranomaistahot, työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen edustajat sekä yrittäjät.

Hankkeessa kehitetty ohjausmalli perustuu oppilaitosten ja työpajojen sekä perusopetuksen ja toisen asteen väliseen yhteistyöhön, maakunnallisen nuorten seuranta-järjestelmän ja uusien pedagogisten ohjausmallien käyttöönottoon sekä eri toimijoiden välisen yhteistyön lisäämiseen. Ohjausmalliin liittyvillä toimenpiteillä pystytään tukemaan nuorten siirtymistä opintopolulla eteenpäin, vähentämään keskeyttämisä sekä edistämään läpäisyä.

Hankkeen toimenpiteet jakaantuivat kolmen eri teemakokonaisuuden alle, jotka olivat:

1. Koulujen ja nuorten työpajojen välinen yhteistyö
2. Ensimmäinen nivelvaihe ja keskeyttämisen ehkäisy sekä yksilölliset ohjaus- ja oppimispolut
3. Läpäisyn tehostaminen toisella asteella ja työelämään siirtyminen

Ohjausmalli pähkinänkuoressa

Maakunnallisen ohjausmallin perustana ovat yhteiset arvot ja periaatteet, joihin projektissa mukana olevat toimijat ovat sitoutuneet. Yhteiset arvot ovat:

- tasa-arvoisuus
- oikeudenmukaisuus
- yksilöllisyyden ja erilaisuuden kunnioittaminen
- vastuullisuus
- kehitysmyönteisyys

Hankkeessa mukana olevat toimijat sitoutuvat ohjausmallin käytännön toimenpiteisiin yhteisten arvojen mukaisesti. Jokainen hankkeessa mukana oleva toimija on sitoutunut tiettyjen toimenpiteiden käyttöönottoon sekä tietyn yhdessä sovitun ohjauksen ja tuen tason varmistamiseen. Toimenpiteiden tueksi on hankkeen aikana kehitetty materiaalia, joka koostuu erilaisista toimintamalleista, projektikuvauksista, ohjeista, lomakkeista ja sopimuksista.

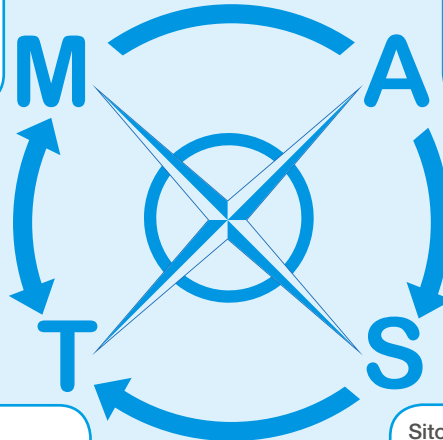
Esimerkkejä MAST-logiikasta

Esimerkiksi työpajalla tapahtuva opintojen suorittaminen edellyttää, että oppilaitoksessa on sitouduttu antamaan opiskelijoille mahdollisuus suorittaa opintoja erilaisissa oppimisympäristöissä. Käytännön toimenpiteenä on tällöin tutkinnon osien suorittaminen työpajalla, jonka tueksi on kehitetty muun muassa työpajalla tapahtuvan opiskelun toimintamallit, sopimukset, lomakkeet ja ohjeet sekä opetus suunnitelmat. Sitoumusten ja toimenpiteiden perustana on yhteinen arvo ja näkemys siitä, että kaikille nuorille tulee tarjota tasa-arvoiset mahdollisuudet.

Toinen esimerkki siitä, miten arvot ja sitoumukset ohjaavat käytännön toimintaa:

Materiaali:
Kehityskeskustelu-lomake

Arvo:
Tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus

Toimenpide:
Luokanvalvoja/ryhmän-ohjaaja toteuttaa opiskelijan kanssa joka vuosi opintojen etenemisen seurannan.

Sitoumus:
Opiskelija saa tarvitsemansa ohjauksen ja tuen, jonka taso riippuu opiskelijan tarpeista.

II

Myönteisiä muutoksia

Hankkeiden vaikuttavuutta mitattaessa käytetään usein esimerkiksi seuraavia mitareita:

- toiminnan tehostuminen
- palveluiden laadun parantuminen
- kehitettyjen mallien kustannustehokkuus
- hyvien käytäntöjen juurtuminen ja leviäminen

MAST-hanke on pystynyt tuottamaan myönteisiä vaikutuksia kaikilla edellä mainituilla alueilla. Yhteistyön lisääntymisen kautta monia toimintoja on pystytty **tehostamaan**. Esimerkkeinä voidaan mainita vaikkapa nivelvaiheyteistyö ja mahdollisuus suorittaa tutkintoon johtavia ammatillisia opintoja nuorten työpajoilla. Samalla nämä uudet mallit on pystytty **vakiinnuttamaan** joko erilaisten sopimusten (esimerkiksi maakunnan työpajojen ja oppilaitosten välinen sopimus) tai vaikkapa maakunnallisen ohjausmallin kautta hyväksytyjen prosessikuvausten (esimerkiksi ohjausvastuut nivelvaiheissa ja keskeyttämistilanteessa) ja toimintamallien (esimerkiksi opintojen keskeyttämisen ehkäisyn malli) avulla.*)

Palvelujen **laadun parantuminen** näkyy muun muassa siinä, että nuorille pystytään tarjoamaan yhä yksilöllisempiä mahdollisuuksia opintojen suorittamiseen esimerkiksi nuorten työpajoilla. Samalla on luotu tai edelleen kehitetty erilaisia ohjaus- ja tukimuotoja (ryhmämuotoiset ohjausmallit, rästipajatoiminta jne.). Myös nivelvaiheiden toimintamalleja on pystytty parantamaan. Eri toimijat ovat sopineet koko maakunnan alueella vastuista ja työnjaosta perusopetuksen ja toisen asteen välisessä nivelessä. Myös työelämään siirtymisen tueksi on tuotettu uusia ohjaus- ja koulutusmalleja.

Syrjäytymisen ehkäisyyn liittyvän toiminnan **kustannustehokkuutta** on vaikea

mitata, sillä täydellä varmuudella ei tietenkään voida sanoa, olisiko joku tietty nuori tai ryhmä nuoria syrjäytynyt pysyvästi tai ainakin huomattavan pitkäksi aikaa ilman ohjaus- ja tukitoimia. Tieteellisen varmuuden saamiseksi tarvittaisiin eettisesti äärimmäisen arveluttava koe ilman ohjausta ja tukea jätettävine verrokkiryhmineen.

Turun ammatti-instituutissa vuonna 2009 tehty selvitys osoittaa kuitenkin, että yhteistyön sekä ohjauksen ja erilaisten tukitoimien lisäämisen avulla voidaan vähentää nuorten syrjäytymistä ja saavuttaa selviä kustannussäästöjä. Turun ammatti-instituutissa on panostettu viimeisen vuosikymmenen aikana huomattavasti ohjaus- ja tukitoimien sekä uudenlaisten koulutusmallien kehittämiseen. Samaan aikaan oppilaitoksen keskeyttämisprosentti on ollut selvässä laskussa (2003: 4,7 % ja 2009: 3,7 %) ja läpääsyaste vastaavasti nousussa (2003: 65,2 % ja 2009: 71,0 %). Selvityksen mukaan pelkästään säästyneinä valtionosuuksina keskeyttämisten vähentäminen tuotti koulutuksen järjestäjälle säästöä vuonna 2009 noin 186 000 euroa ja vuotta aiemmin peräti 471 000 euroa.

Edellä mainitun laskelman rinnalle voidaan MAST-hankkeesta nostaa vielä yksittäisenä esimerkkinä pajoilla suoritettavien opintojen kustannustehokkuus. Varsinais-Suomen oppilaitoksethan tekivät nuorten työpajojen kanssa keväällä 2010 sopi-

muksen, jonka mukaan he maksavat rahallisen korvauksen työpajoille niistä päivistä, jolloin nuori on pajalla suorittamassa tutkintoon johtavia opintoja. Pajajakson taloudellinen vaikuttavuus voidaan kuvata seuraavasti:

Kustannukset:

- pajajaksoista oppilaitoksille koituneet kustannukset: keskimäärin 2 254 euroa / opiskelija

Säästöt:

- nuori ei keskeytä opintojaan (hankkeen tekemän selvityksen mukaan pajajaksoille ohjatut opiskelijat olisivat ilman räätälöityä oppimispolkua todennäköisesti keskeyttäneet opintonsa tai ainakin niiden kesto olisi venynyt huomattavasti): oppilaitos saa valtionosuuden myös viimeiseltä opiskeluvuodelta (keskiarvo 8 880 euroa)
- nuori valmistuu: oppilaitos hyöty tuloksellisuusrahoituksessa
- nuoren syrjäytymiskierre katkeaa: yhteiskunnan säästöt noin 28 000 euroa vuodessa

Projektipäällikkö **Matti Mäkelä**
Turun kaupungin kasvatus- ja
opetustoimi / MAST-hanke
matti.makela@turku.fi

*) MAST-hankkeen **tulosten levittämistä** kuvataan tarkemmin tämän julkaisun sivuilla 10-11.

Hanketulokset

Maakunnallisen ohjausmallin lisäksi hankkeen keskeiset tulokset teemoittain olivat seuraavat:

Koulujen ja nuorten työpajojen välinen yhteistyö

- **Oppilaitosten ja pajojen välinen sopimus** ja siihen liittyvät toimintamallit. Sopimus koskee opetussuunnitelman mukaisten ammatillisten opintojen suorittamista työpajoilla. Sopimuksen allekirjoittivat seuraavat toimijat: Turun ammatti-instituutti - Åbo yrkesinstitut, Salon seudun ammattiopisto, Bovallius-ammattiopisto Turku, Uudenkaupungin ammattiopisto Novida, Raision seudun koulutuskuntayhtymä RASEKO, Loimaan koulutuskuntayhtymä, Turun kaupungin nuorisoasiainkeskus, Kaarinan nuoret pajamestarit ry, Sosiaalipalvelusäätiö Raina, Naantalin kaupunki (alueelliset palvelut), Raision kaupunki, Salon kaupunki, Laitilan Nuorisoverstas ry ja Liedon kunta.
- Ammattialoitain **avatut opetussuunnitelmat** ja niiden pohjalta työstetyt eri työpajojen omat opetussuunnitelmat, jotka pohjautuvat yleiseen opetussuunnitelmaan ja noudattavat yleisiä arviointikriteereitä.
- Oppilaitosten ja työpajojen **yhteistyön kehittäminen** erilaisilla tilaisuuksilla. Esimerkiksi opettajien tietoisuus pajoista ja niiden tarjoamasta käytännönläheisestä oppimisympäristöstä on vahvistunut näiden tapaamisten sekä erikseen pidettyjen sparraus- ja koulutustilaisuuksien seurauksena.
- **MAST-opettajan työ** ja toimintamalli

Ensimmäinen nivelvaihe ja keskeyttämisen ehkäisy sekä yksilölliset ohjaus- ja oppimispolut

- perusopetuksen päättöluokalla olevien **ammatinvalintaa tukevat mallit**: koulukokeilupäivien kehittäminen, pajaopintojen yhdistäminen opetukseen, erityistä tukea tarvitsevien ammatilliseen koulutukseen ja työelämään valmentavan koulutuksen toimintamallit
- ilman toisen asteen opiskelupaikkaa jääneiden nuorten **ohjauksen prosessikuvaus** ja malli; uusien työnkuvien kehittäminen ja vastuuden määrittäminen perusopetuksen ja toisen asteen välisessä nivelvaiheessa sekä keskeyttämistilanteissa
- **kotikuntavastuun** malli (maakunnan kaikissa kunnissa määritelty ohjauksen vastuuhenkilöt)

Läpäisyn tehostaminen toisella asteella ja työelämään siirtyminen

- **erityisopetuksen kehittäminen** toisella asteella
- **keskeyttämisen ehkäisyn toimintamallit** ja toimenpideohjelma
- **työelämävalmiudet- ja työnhakukurssi** toiselta asteelta valmistuville
- kuntien vastuun korostaminen valmistuvien työllistämisessä (keväiset **kirjeet kunnille**)
- erilaiset **lomakkeet, materiaalit, työkirjat** ym.

Avainasiat

MAST-hankkeen onnistuminen perustui seuraaviin avainasioihin:

- yhteistyö
- avoimuus
- kehittämismyönteisyys
- uskallus
- kuunteleminen
- sitouttaminen

Kaikkien mukana olleiden toimijoiden halu tehdä yhteistyötä ja kyky nähdä yhteistyön edut oli ensiarvoisen tärkeää hankkeen onnistumiselle. Hanketta lähdettiin alusta saakka tekemään nimenomaan yhdessä; ei perinteisellä verkostohankkeen toteutusmallilla, jossa kullakin organisaatiolla on oma osahankkeensa hallinnon muodostaessa hankkeen ylle jonkinlaisen kokoavan sateenvarjon. Näin kuvasi eräs hanketoimija raportissaan uudenlaista lähestymistapaa:

"MAST-hanke on organisoitu uudella, aikaisemmista hankkeista poikkeavalla tavalla, ja tämä vaati aluksi oman ajattelun muutosta, mutta ratkaisu on osoittautunut erittäin toimivaksi. Teemakohtaisella jaotellulla on pystytty pureutumaan erityisesti maakunnallisiin kysymyksiin ja hanke on nähty kokonaisuutena, ei vain erillisten organisaatioiden osahankkeiden yhteenliittymänä."

Tuloksellisuus on vaatinut avoimuutta ja kehittämismyönteisyyttä. Halua jakaa omia ideoita, osaamista ja onnistuneita malleja sekä halua oppia toisilta ja kehittää omaa toimintaa. Ja tietysti ennen kaikkea uskoa siihen, että asioihin voi vaikuttaa ja muutoksia on mahdollista saada aikaan. Saman asian kääntöpuolena on vaadittu tietysti myös uskallusta yrittää ja erehtyä: uusia ja innovatiivisia ratkaisuja etsittäessä on ymmärrettävä, että kaikki ei voi onnistua ja että virheet antavat mahdollisuuden oppia ja luoda uutta.

Maakunnallisen ohjausmallin kehittämisen ei voi onnistua pienen piirin virkamies-työnä, vaan kaikkien osapuolten kuunteleminen on avainasemassa. MASTissa tämä on tarkoittanut sitä, että ohjausmallia sitoumuksineen ja toimintamalleineen on tiivistetty, muutettu ja hiottu lukemattomissa ohjaus- ja suunnitteluryhmien sekä tiimien kokouksissa ja kahdesti vuodessa järjestetyissä arviointi- ja kehittämispäivissä.

Tästä kaikesta seuraa sitoutuminen. Kaikki verkoston osapuolet otettiin mukaan jo hankkeen suunnitteluvaiheeseen ja sen jälkeen sitouttamiseen ja tiedottamiseen on panostettu jatkuvasti.

MAST-prosessi

Maakunnalliseen ohjausmalliin johtanut prosessi:

Toimenpide: Hankkeen suunnittelu
Avainasiat: Kaikkien keskeisten yhteistyötahojen mukaan ottaminen ja sitouttaminen

Toimenpide: Hankkeen aloittaminen
Avainasiat: Tiedottaminen, yhteinen suunnittelu, hanketoimijoiden kouluttaminen tarpeen mukaan

Toimenpide: Teemakohtaisen työskentelyn aloittaminen
Avainasiat: Tavoitteiden asettaminen, toimenpiteiden suunnittelu, työnjako

Toimenpide: Jatkuva arviointi
Avainasiat: Tulosten analysointi, suunnitelmien tarkastaminen, kehittämistyön jatkaminen

Toimenpide: Maakunnallisen ohjausmallin rakentaminen
Avainasiat: Eri osapuolten kuuleminen, tulosten arviointi ja mallin edelleen kehittäminen

Toimenpide: Maakunnallisen ohjausmallin käyttöönotto
Avainasiat: Levittämistilaisuudet eri organisaatioiden johtoryhmissä ja poliittisille päättäjille, koulutustilaisuudet eri organisaatioiden henkilöstölle

Toimenpide: Levittäminen
Avainasiat: Julkaisujen ja erilaisten materiaalien tuottaminen, eri levittämiskanavien hyödyntäminen, seminaarien ja muiden levittämistilaisuuksien toteuttaminen

MAST muualla

Maakunnallinen ohjausmalli ja siihen liittyvät erilaiset hyvät käytännöt ovat herättäneet huomiota ympäri Suomea. Hanketoimijat ovat levittäneet aktiivisesti tietoa MASTin tuloksista erilaisissa seminaareissa, koulutuksissa ja levittämistilaisuuksissa. Seuraavassa muutamia esimerkkejä, miten MAST-mallit on otettu muualla vastaan:

"MAST-mallin tuottama materiaali on helpposti hyödynnettävissä eri alueille ja eri koulutuksen järjestäjien käyttöön pienellä paikallisella korostuksella. On myös hyvä, että hankkeen koulutusmateriaalit sekä muu hankkeessa tuotettu materiaali ovat nähtävillä www-sivuilla. Itse olemme hyödyntäneet puualan tuotantokouluissa hankkeen tuottamaa materiaalia."

Opiskelijahuollon koordinaattori
Anne Eteläaho
Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä
anne.etelaaho@kpedu.fi

"MAST-hankkeen työntekijöiden johdolla Lahdessa pidetty kehittämispäivä oli erityisen antoisa. Heidän kauttaan välittyi aito usko siihen, että organisaatorajat ylittävä toimintamalli on mahdollista saada aikaan. Konkreettiset esimerkit MAST-mallista helpottavat paikallisen mallin rakentamista. Kehittämisseminaarin innostamana on lähdetty jatkokehittämään Lahden kaupungin eri toimialojen ja Päijät-Hämeen koulutuskonsernin tulosalueiden välistä yhteistyötä."

Toimialapäällikkö **Katja Aalto**
Päijät-Hämeen koulutuskonserni
-kuntayhtymä / Tuoterengas
katja.aalto@tuoterengas.fi

"Meillä oppilaitosten ja pajayhteistyön kehittäminen on ensi vuodelle asetettu keskeinen kehittämiskohde. Työtä on aloitettu jo tänä vuonna OSKO-hankkeen vetämänä. Meillä oli OSKOn kokoama työryhmä, jossa tehtiin luonnos puitesopimuksesta opetussuunnitelman mukaisen opintojen suorittamisesta työpajoilla. Työryhmässä oli oppilaitosten ja työpajojen edustajia. Puitesopimusta luotiin Jyväskylän koulutuskuntayhtymässä käytössä olevien sopimusten ja MAST-hankkeessa luodun puitesopimuksen pohjalta."

Tiia Luotojoki
Sovatek-säätiö
tiia.luotojoki@sovatek.fi

"MAST-projektet var ett bra projekt som lyckades skapa praktiska redskap till att utveckla verkstadsverksamheten, arbetsrelaterade inlärningsmiljöer och gav vidare framstöt till utvecklande av verkstadspedagogiken. Inom vårt område kommer vi att utveckla samarbetet med lokala yrkeskolor och beakta de goda modellerna och utgångspunkter MAST skapat. Också att kunna pröva, vidareutveckla alternativa inlärningsmiljöer är ett mål för framtiden."

Verksamhetsledare **Peter Rolin**
Ungdomsverkstaden Sveps
peter@sveps.fi

"MAST-vierailijat ovat hyvällä tavalla osanneet esittää toimijakentällemme yhteistyön merkityksiä, tekemisen karikoita ja niitä seikkoja, joihin kannattaa panostaa jatkossa. MAST-hankkeen materiaalipankki on ollut ahkerassa käytössä, kun eri toimijat ovat selkiyttäneet omaa rooliaan yhteistyön toteuttamisessa. Sieltä on myös saatu kokemusta, että tavoite on saavutettavissa, mutta edellyttää hyvää yhteistyötä."

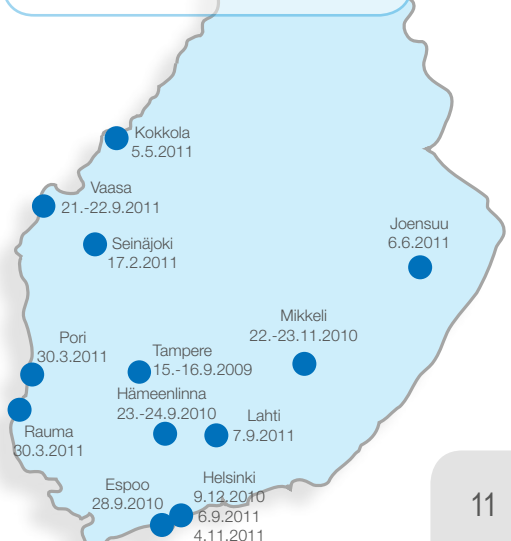
Alueellisen ohjauksen malli on myös asia, johon olemme MAST-hankkeelta saaneet evästyksiä. Malli on toimiva, mutta ei tietenkään siirrettävissä toiseen kontekstiin suoraan. Hyvää vertailupohjaa kuitenkin ja ideoita oman työn jatkamiselle."

Projektipäällikkö **Riitta Hirsikoski**
SATAEDU
Satakunnan koulutuskuntayhtymä /
Oppi-Apaja -hanke
riitta.hirsikoski@sataedu.fi

"Meillä on täällä Etelä-Karjalassa luotu oma malli yhteistyönä ammattiopiston kanssa. Olemme kopioineet MASTin sopimusmallin ja räätälöineet sen meidän oman mallin mukaiseksi. Allekirjoittimme sopimuksen Etelä-Karjalan ammattiopiston kanssa yhteistyöstä (työpajakoulu). Pohja oli tosi hyvä ja erittäin käyttökelpoinen. Siinä oli huomioitu hyvin kaikki mahdollinen."

Projektipäällikkö **Virpi Ulmanen**
Laptuote-säätiö /
VÄYLÄ-työpajakoulu -projekti
virpi.ulmanen@laptuote.fi

MAST:ssa kehitettyä ohjausmallia on levitetty myös kansainvälisessä C2CC-hankkeessa Hollannissa, Saksassa ja Liettuassa erinomaisin tuloksin. Esimerkiksi Hollannissa, Noorderpoort collegessa, ennen malliin liittyvien ohjaus- ja tukitoimien käyttöönottoa keskeyttämisprosentti oli 9,6. Seuraavana lukuvuonna, 2010-2011, keskeyttäminen laski 4,2 %:iin eli alle puoleen aiemmasta.

Kirje herätti päättäjiä

Vuonna 2008 alkaneen taloudellisen taantumän myötä työttömien nuorten määrä Varsinais-Suomessa kaksinkertaistui kahdessa vuodessa. Joulukuussa 2009 maakunnassa oli työttömänä 3 207 alle 25-vuotiasta nuorta. Vastaava luku joulukuussa 2007 oli 1 409.

Loimaan ammatti- ja aikuisopiston aloitteesta maakunnan ammatilliset oppilaitokset lähestyivät keväällä 2010 ja 2011 oman alueensa kuntia kirjelmällä, jossa ehdotettiin, että kunnat varaisivat työllistämishankkeistaan erillistuen oman kunnan valmistuvien nuorten tuettuun kesätyöllistämiseen.

”Mahdollisimman nopea työllistyminen heti valmistumisen jälkeen on olennaisen tärkeää jopa nuoren koko tulevaisuuden kannalta. Yksi 1990-luvun alkupuolen syvän laman opetuksia oli, että työuran alkuun sijoittuva pitkäaikainen syrjäytyminen työmarkkinoilta vaikeuttaa olennaisesti myöhempiä työllistymistä ja aiheuttaa huomattavia kustannuksia yhteiskunnalle. Valtiontalouden tarkastusviraston tekemän laskelman mukaan jokainen pysyvästi työmarkkinoilta syrjäytyvä nuori maksaa yhteiskunnalle noin miljoona euroa”, kirjelmässä todettiin.

Kirjelmän oman seutukuntansa kunnille lähettivät seuraavat Varsinais-Suomen oppilaitokset: Turun ammatti-instituutti, Raision seudun koulutuskuntayhtymä RASEKO, Bovallius-ammattiopisto Turku, Loimaan ammatti- ja aikuisopisto, Salon seudun ammattiopisto ja Uudenkaupungin ammattiopisto Novida.

Sekä kirjelmän että laajemmin nuorten syrjäytymisestä heränneen keskustelun ansiosta kunnat ottivatkin esimerkiksi vastuuta. Seuraavassa muutamia esimerkkejä vuodelta 2010:

- Turun kaupunki palkkasi nuoria avustaviin tehtäviin 1–2 kuukaudeksi.
- Turun ammatti-instituutti työllisti kesäkuuksi 80 oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijaa omiin pajoihinsa. Pajojen rahoitus tuli kaupungin työllistämishankkeista.
- Raision kaupunki päätti työllistää seitsemän ammattiin valmistuvaa raisiolaista nuorta neljäksi kuukaudeksi.
- Paimion kaupunginhallitus päätti tukea ammattiin valmistuvien paimiolaisten alle 25-vuotiaiden nuorten palkkaamista yrityksiin. Nuoren palkkaavan yrityksen ei tarvinnut olla paimiolainen.
- Someron kaupunki palkkasi 44 kesätyöntekijää (16–20-vuotiaita) sekä myönsi yrityksille kesätyöllistämistukea.

- Salon kaupunki myönsi kesätyöllistämistukea yrityksille.
- Salon seudun koulutuskuntayhtymään ja ammattiopistoon palkattiin viisi valmistuvaa nuorta.
- Sauvon kunta myönsi yrityksille ja yrittäjille (myös maatilat, puutarhatilat yms.) taloudellista tukea 15–20-vuotiaiden sauvolaisten työllistämiseen. Lisäksi kunta itse työllisti kymmenen 17–20-vuotiasta nuorta.
- Loimaan kaupunki teki päätöksen 15 kuukauden työllistämishankkeesta Loimaan ammatti- ja aikuisopistosta valmistuville.
- Uudenkaupungin kaupunki päätti tukea ammatillisen tutkinnon suorittaneen nuoren työllistymistä työnantajalle maksettavalla tuella. (ks. tarkemmin s. 42).

Projektipäällikkö **Matti Mäkelä**
Turun kaupungin kasvatus- ja opetustoimi / MAST-hanke
matti.makela@turku.fi

Kommentti:

”Keväällä 2010 maakunnan kuntiin lähetetty ”paimenkirje” käynnisti tehokkaasti keskustelua kuntien työllistämismahdollisuuksista ja mahdollisuuksista. Raision seudun koulutuskuntayhtymän alueella Turun läntisissä kunnissa tartuttiin nopeasti tositoimiin ja valmistelevan kokouksen jälkeen perustettiin laajapohjainen työllisyystiimi koordinoiva ja kehittävä verkostotiimi. Tiimin tavoitteena on koordinoita ja kehittää alueen ohjaus- ja työllisyyspalveluita ja työpaikantointia, luoda toimivat mallit tehokkaalle ohjaukselle, neuvonnalle ja valmennukselle sekä tukea erityisesti nuorten työllisyystiimiä. Jatkossa myös kuntien työllistämismahdollisuuksia, kummiyritystoimintaa sekä liikkuvaa työpaikantointia kehitetään tiimin toimesta.”

Aluekoordinaattori **Ursula Roslöf**
Alueelliset nuorten palvelut / MAST-hanke
Raision seudun koulutuskuntayhtymä RASEKO

Miten toteutui autistinuoren koulutustakuu?

Luolavuoren koulu on Turun seudulla autististen lasten perusopetuksen maakunnallinen osaamiskeskus. TEACCH-opetusta autistisille lapsille ja nuorille on annettu koulussa menestyksekkäästi jo vuodesta 1994 lähtien ja kouluun tullaan myös Turun lähikunnista. Koska perusopetus on seudulla vahvaa, tulisi toisen asteen koulutusta olla riittävästi. Näin ei ole, vaan autismin kirjon¹ nuoria jää vuosittain runsaasti ilman sopivaa jatkokoulutuspaikkaa. Erityinen ongelma on valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen (Valmentava 2) koulutuspaikkojen vähäinen määrä, vaikka hakijoiden määrä kasvaa jatkuvasti.

Opiskelupaikkojen puutteen vuoksi autistinen nuori saatetaan sijoittaa päivä- tai toimintakeskukseen, jonka tarjonta ei lainkaan vastaa hänen taitojaan. Vaarana on tällöin jo opittujen taitojen häviäminen, jolloin ainakin osa monivuotisesta opetuksesta menee hukkaan. Autististen nuorten kohdalla turhautuminen esimerkiksi liian vähän toimintaa sisältävään päivärytmiin voi herkästi aiheuttaa haastavaa käyttäytymistä, mikä taas aiheuttaa uusia ongelmia ja todellisen syrjäytymisvaaran.

Näiden nuorten parissa työskentelevät Luolavuoren koulun edustajat sekä koulussa opiskelevan autistisen nuoren äiti kävivät MAST-hankkeen tukemana tutustumassa Helsingissä Keskuspuiston ammattiopiston erityisnuorille ja autismin kirjon nuorille suunnattuun koulutustarjontaan. Vierailun innoittamana oppilaitten vanhemmat ja nuorten kanssa työskentelevät ammattihenkilöt ilmaisivat huolensa jatkokoulutuspaikkojen vähydestä kirjelmällä, jolla vedottiin Bovallius-ammattiopistoon nuorille suunnatun koulutustarjonnan lisäämiseksi Turun alueella.

Vetoomus johti uuden autismin kirjon nuorille suunnatun Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan ja kuntouttavan opetusryhmän perustamiseen jo seuraavana syksynä. Ryhmässä pääsi aloittamaan kuusi opiskelijaa.

Erityisluokanopettaja **Marjo Torikka**
Turun kaupungin kasvatus- ja opetustoimi / Luolavuoren koulu
marjo.torikka@turku.fi

Erityisluokanopettaja **Taina Vikman**
Turun kaupungin kasvatus ja opetustoimi / Luolavuoren koulu / oppilaanohjaus
taina.vikman@turku.fi

¹ Nimitystä autismin kirjo käytetään keskushermoston kehityshäiriöistä ja oireyhtymistä, kuten autistisesta oireyhtymästä, Aspergerin ja Rettin oireyhtymistä, disintegratiivisesta sekä laaja-alaisesta kehityshäiriöstä (http://www.autismiliitto.fi/autismin_kirjo).

Koulutustakuu on kahden kauppa Koulutustakuu erityisopetuksen näkökulmasta

Koulutuksen toteuttamiseen tarvitaan opiskelija ja oppimisympäristö. Näiden kahden osapuolen saaminen yhteen ja toimimaan yhteistyössä opiskelijan oppimisen edistämiseksi on kaiken opetuksen lähtökohta. Ammatillisessa erityisopetuksessa opiskelijat ovat hyvin erilaisia ja siksi oppimisympäristöjen ja opetuksenkin tulisi olla erilaista erilaisille opiskelijoille.

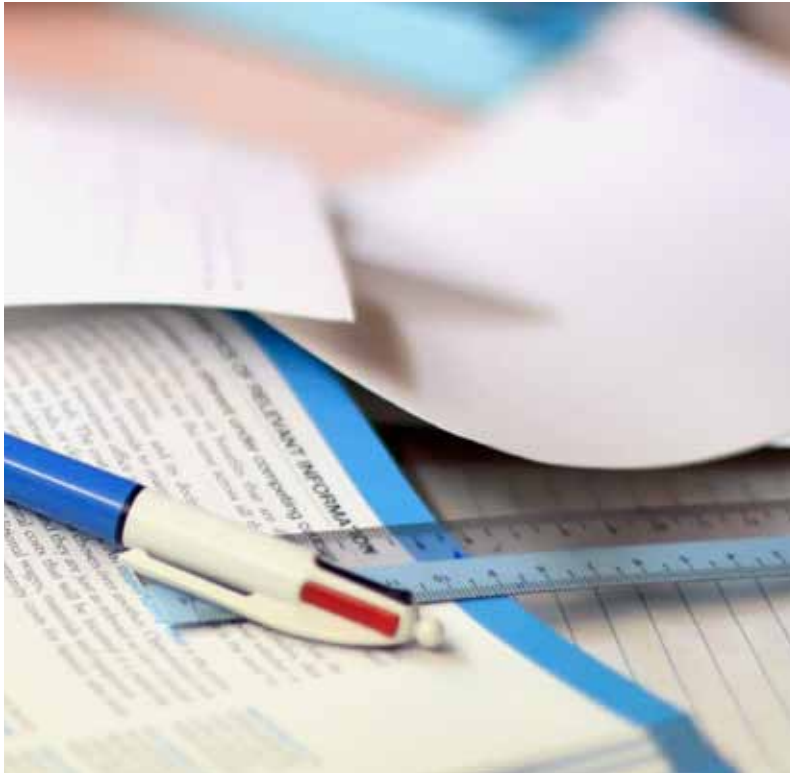
Osalle erityisopiskelijoista oppilaitokseen pääsy on miltei lottovoitto ja opiskeluun suhtaudutaan vakavasti ja tavoitteellisesti. Usein tällöin on kyse opiskelijoista, joilla oppimisen ongelmat ovat hyvin laajat ja he ovat oppineet käsittelemään ja hyväksymään oppimiseensa liittyvät vaikeudet ja pyrkivät löytämään keinoja niiden kompensoimiseksi. On erittäin tärkeää, että oppilaitos pystyy vastaamaan näiden opiskelijoiden odotuksiin, vaikeuksista huolimatta. Intoa ei kannattaisi olla hyödyntämättä! Koulutustakuu toteutuu heidän kohdallaan helposti, jos vain oikeat tavat otetaan käyttöön.

Toinen ryhmä opiskelijoita on se joukko, jota aiempina aikoina kutsuttiin kouluallergikoiksi (Takala 1992). Opiskelu ei maistu, sen eteen ei jakseta ponnistella eikä sen merkitystä nähdä. Heidän kohdallaan koulutustakuun toteutuminen on yhtä paljon kiinni opiskelijasta kuin oppimisympäristöstä. Näitä opiskelijoita uhkaa koulutuksellinen syrjäytymisvaara, jonka syistä ja seurauksista on paljon tutkimustietoa (esim. Lämsä, 2009). Tiedon soveltaminen koulutuksen toteuttamiseen näyttää kuitenkin kovin hankalalta ja pitkältä prosessilta, johon koulutusjärjestelmät eivät oikein hyvin taivu eikä muualtakaan löydy apua. Monet näistä nuorista tarvitsivat sosiaalisin perustein annettavaa kuntoutusta. Käytännössä tällaista kuntoutusta ei ole olemassa, vaikka se olisi edellytys jatko-opinnoissa ja elämässä selviytymiseen. (Kärki, 2009, 13.)

Kolmannen ryhmän erityisopetuksen opiskelijoista muodostavat vaikeasti vammaiset nuoret, joille tutkintotavoitteisen ammatillisen koulutuksen tavoitteet ovat kaukaiset. Heillä tavoitteet liittyvät arkipäivästä selviämiseen ja oman, mahdollisimman itsenäisen elämän opettelemiseen. Näiden opiskelijoiden kohdalla koulutustakuun toteutuminen on miltei sattumanvaraista ja riippuu asuinpaikasta, kotikunnan tuesta, sillä hetkellä vapaista harvoista opiskelupaikoista ja ohjaushenkilöstön tiedontasosta. Koulutukseen pääsy on riippuvainen ulkoisista tekijöistä, eikä opiskelijan omista lähtökohdista.

Ammatillisiin erityisoppilaitoksiin pääsee opiskelemaan koulutusalaista riippuen 30–50 % hakijoista, joten ilman koulutuspaikkaa jää runsaasti hakijoita. Tämä on kuitenkin vain murto-osa ilman koulutuspaikkaa jäävistä nuorista, koska heistä suurin osa hakee aivan tavallisiin oppilaitoksiin. Erityisopetusta saavista opiskelijoista noin 17 % keskeyttää opinnot, kun luku keskimäärin on noin 10 %. Koulutustakuu toteutuu siten heikosti erityistä tukea tarvitsevien nuorten kohdalla, vaikka juuri tämä opiskelijaryhmä tarvitsisi erityisesti ohjausta ja tukea aikuiseksi ja työntekijäksi kasvamiseen.

Kommentti:

”Työskentely hankkeessa on lisännyt tietoa siitä, minkälaiset tilanteet oppilaitosmaailmassa nuoren kohdalla voivat johtaa erityisten tukitoimien tarpeeseen tai mitkä muut asiat voivat aiheuttaa nuoren kohdalla erityistuen tarvetta. Hankkeen myötä olen huomannut myös sen, kuinka tärkeää tämän tyyppinen yhteistyö on eri toimijoiden kesken ja kuinka tärkeää se on myös jatkossa, vaikka hanke nyt päättyykin.”

Suunnittelija **Marketta Vepsäläinen**
Kela / Lounais-Suomen aluekeskus
marketta.vepsalainen@kela.fi

Erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille soveltuu usein parhaiten konkreettinen tekeminen, havainnollistaminen ja osaamisen näyttäminen tekemällä. Saattaa myös olla, että opiskelija ei ole koskaan ”valmis”, vaan hän tarvitsee tukea vielä koulutuksen jälkeen työelämään siirtymässään ja mahdollisesti koko elinikäänsä. Tämäkin olisi ammatillisessa koulutuksessa hyväksyttävä ja toteutettava opinnot yksilöllisesti parhaalla mahdollisella tavalla.

Työpajat ja työvalmennus ovat viime vuosina tulleet vahvasti esille erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetuksessa ja työhön siirtymisessä. Molempien kautta voidaan opiskelijan oppimista ja työelämään siirtymistä tukea.

Erityisopetuksessa on pitkään puhuttu yksilöllisistä tavoitteista, eriyttämisestä ja HOJKSeista, joihin asioita kirjataan. Koulutustakuun toteutumisen kannalta on kuitenkin tärkeää, että opiskelijan erityisyys näkyy erilaisina toimenpiteinä opetuksessa. HOJKSiin kirjaaminen on tärkeää, mutta vielä tärkeämpää on toimia käytännössä suunnitelmien mukaisesti. Toiminnan seuraaminen ja arviointi olisi seuraava ammatillisen erityisopetuksen tärkeä tehtävä, josta taas saataisiin uusia eväitä kehittämiseen.

Kaija Miettinen
Bovallius-ammattipiston johtaja, FT
kaija.miettinen@bovallius.fi

Lähteitä:

Kärki, S. 2009. Kuraattorin työ ammatillisessa oppilaitoksessa. Kuntoutuksen sosiaalityön näkökulma erityisopiskelijoiden tuen tarpeena arviointiin. Kuopion yliopisto. Kuopio: Kopijyvä.

Lämsä, A-L. 2009. Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. Oulun yliopisto. Oulu: Oulu University Press.

Takala, M. 1992. Kouluallergia – yksilön ja yhteiskunnan ongelma. Acta Universitatis Tamperensis ser A vol 335.

Erityistä tukea tarvitsevan nuoren polku -työryhmän toimenpide-ehdotukset

ensimmäinen nivelvaihe

Valtakunnallinen taso	Paikallinen taso: Case Turun seutu
Koulutustakuun ja nuorten yhteiskuntatakuun tulee koskea myös erityistä tukea tarvitsevia nuoria ja heille on taattava perusopetuksen jälkeinen koulutus.	Seudun yleisten ammattioppilaitosten ja Bovallius-ammattiopiston on yhdessä suunniteltava olemassa olevien koulutusten sisältö ja koulutuspaikkojen suuntaaminen niin, että alueen erityistä tukea tarvitseville nuorille voidaan tarjota heille parhaiten soveltuvaa koulutusta.
KELA:n tarjoamaa koulutuskokeiluun suunnattua tukea pitää voida käyttää myös valmentavaan koulutukseen tutustumiseen. Erityistä tukea tarvitsevalle nuorelle valmentava opetus saattaa olla välttämätön porras koulutuspolulla, joka johtaa ammatillisiin opintoihin.	Paikallistasolla on varmistettava, että tiedonkulku eri toimijoiden välillä on suunniteltu niin, että esimerkiksi koulutuskokeilusta tehtävät päätökset tukevat nuoren tarpeita.
Perusopetuksen päättövaiheessa olevien oppilaiden ohjaukseen kiinnitetään erityistä huomiota takaamalla perusopetuksen ohjaushenkilöstölle riittävästi ohjausresursseja.	Turun kaupungin pitää vakinaistaa nivelvaiheen uraohjaaja, joka pystyy toimimaan perusopetuksen oppilaanohjaajien tukena erityistä tukea tarvitsevien nuorten ohjauksessa ja tukemisessa.
Ammatilliseen koulutukseen on rakennettava erilaisia koulutuspolkuja, jotka tukevat yksilöllisiä koulutusratkaisuja ja integraation toteutumista. <ul style="list-style-type: none"> ○ yksilöllistetty perustaso: avustavaan työhön suuntaava koulutus ○ perustaso: 120 ov, työhön ja jatko-opintoihin suuntaava koulutus (nykyinen järjestelmä) ○ haasteellinen perustaso: amk-, kaksois- tai kolmoistutkintoväylät Työvoimahallinnon pitää tunnustaa myös osatutkinnot.	Turun alueen toisen asteen ammatillisissa koulutuksissa otetaan käyttöön opetussuunnitelman antamat mahdollisuudet esim. osatutkintojen suorittamiseen. <p>Oppilaitoksissa tuetaan integraatioajattelua ja käytetään erityistä tukea tarvitsevista opiskelijoista saatavaa erilliskorvausta esimerkiksi ohjaajien tai muun avustavan henkilöstön palkkaamiseen.</p> <p>Opettajien kouluttamisessa rohkaistaan ja tuetaan opettajia uusiin, yksilöllisten koulutuspolkujen käyttöönotossa.</p>
Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan (valmentava 2) koulutuksen koulutuspaikkojen lisääminen valtakunnan tasolla.	Valmentava 2 -koulutuspaikkoja lisätään hakijamääriä vastaavaksi alueellisella tasolla.
Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen jälkeen pitäisi olla riittävästi saatuja taitoja tukevaa ja edelleen kehitettävää tuettua työtoimintaa tai työtä työ- ja toimintakeskuksissa. <p>Sosiaalisten ja yhteiskunnallisten yritysten roolin vahvistaminen työllistämässä.</p>	Turussa ja muissa alueen kunnissa on työ- ja toimintakeskuksiin suunniteltava erityisesti nuorten kehittymistä tukevia toimia ja tehtäviä ja panostettava tuettuun työtoimintaan.
Erityistä tukea tarvitsevien nuorten koulutus- ja yhteiskuntatakuun toteutumisen varmistamiseksi on eri ministeriöiden tehtävä yhteistyötä lainsäädännöllisellä tasolla.	Paikallistasolle pitää perustaa työryhmä (vrt. MAST:n erityistä tukea tarvitsevan nuoren koulutuspolku -työryhmä), jossa on jäseniä perusopetuksesta, toiselta asteelta (yleis- ja erityisoppilaitokset), työvoimahallinnosta, sosiaali- ja terveystoimesta, KELA:sta ja nuorisotoimesta.

toinen nivelvaihe

Valtakunnallinen taso	Paikallinen taso: Case Turun seutu
Toimialan kannalta keskeisistä lainsäädännön tai ohjeistusten muutoksista tulee järjestää koulutusta keskitetysti.	Työntekijöitä koulutetaan uusien ohjeiden ja lakien toteuttamiseen käytännössä.
Ammatillisen erityisopetuksen koulutustarjonta on suunniteltava siten, että se huomioi nykyisen tukea tarvitsevien nuorten tarpeen (esim. mielenterveyskuntoutujat) ja toisaalta tarvittavan työvoiman tarpeen.	Seudullisen verkoston toiminnan jatkaminen nuorten työllistymisen tukemiseksi ja riittävän tuen saamiseksi. Verkoston koordinoituvastuu annetaan nimetyille toimijalle 1–2 vuoden ajaksi.
Erytystä tukea tarvitseville opiskelijoille tulee varmistaa riittävä tuki ja ohjaus opintojen päättyessä.	Oppilaitokset vastaavat opintonsa päättävien nuorten ohjauksesta jatko-opintoihin, työelämään tai muihin tukipalveluihin.
Erytystä tukea tarvitseville opiskelijoille tulisi taata lainsäädännöllä mahdollisuus työhönvalmennukseen tai muuhun työhallinnon toimenpiteeseen heti opintojen päättymisen jälkeen.	Tuen jatkuminen opintojen päättyessä varmistetaan oppilaitoksen ja TE-toimiston yhteistyönä. Esimerkiksi mahdollisuus määräämiskäiseen työhönvalmennukseen opiskelun päättyessä koulusta tutun valmentajan kanssa (rahoittaja vaihtuu).
Työhönvalmennuspalvelun asiakasryhmän laajentuessa (julkinen työvoimapalvelulaki muuttumassa) tulee taata tuki myös laajaa tukea ja pidempiä valmennusjaksoja tarvitseville.	Asiakkaiden jaottelu tuen tarpeen mukaan; erityistä tukea tarvitseville nopea toimenpide, ettei valmistuva nuori jää kesäksi ilman tukea.

Projektikoordinaattori Anu Parantainen
erityistä tukea tarvitsevan nuoren polku
-työryhmän puheenjohtaja
Turun kaupungin kasvatus- ja opetustoimi / MAST-hanke
anu.parantainen@turku.fi

III HYVÄT KÄYTÄNNÖT / PERUSOPETUS JA ENSIMMÄINEN NIVELVAIHE

Miksi MAST on MUST peruskoulun päättövaiheessa ja siirryttäessä jatko-opintoihin

Vuonna 2009 peruskoulun oppilaista lähes joka kolmas osallistui jonkin muotoiseen erityisopetukseen. Samana vuonna opetussuunnitelmaperusteisen ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijoista 13,4 % oli erityistä tukea tarvitsevia. Vuodesta 2000 tämä osuus on noussut yli kaksinkertaiseksi.

Erityistukea saavien opiskelijoiden määrän kasvaminen 2000-luvulla kertoo paitsi tarpeen tunnistamisen tehostumisesta myös tukitoimiin panostamisen kasvusta. Tukitoimien lisääminen on suuri askel koulutustakuun (vähintään 96 % peruskoulun päättävistä nuorista jatkaa seuraavana syksynä joko toisella asteella tai lisäopetuksessa) toteutumiseksi ja toisen asteen koulutuspaikan takaamiseksi koko ikäluokalle.

Pajatoiminta koulunkäynnin tukena peruskoulussa

Perusopetuksen sisäisen pajatoiminnan kehittäminen lähti tarpeesta tuoda erityisopetukseen siirrettyjen nuorten vahvuuksia ja osaamista esille ja luoda vaihtoehtoisia oppimisympäristöjä teoriapainotteiseen koulunkäyntiin. Näiden haasteiden ratkaisemiseksi aloitettiin Luolavuoren koulussa pajatoiminta MAST-hankkeen tuella.

Perusopetuksen sisäinen pajatoiminta on tarkoitettu yläluokkien oppilaille

- jotka tarvitsevat lisää valmiuksia tulevaisuutta varten
- joiden tulevaisuuden suunnitelmat ovat vielä selkiytymättömät
- jotka tarvitsevat tehostettua harjoittelua TET-jaksoihin
- joilla ei ole riittävästi taitoja tai -kestävyyttä.

Pajatoiminta on peruskoulun sisäistä toimintaa, jossa sovelletaan teoriaa käytäntöön tekemällä konkreettisia työtehtäviä, jotka lisäävät sekä opiskelumotivaatiota että koulun jälkeen tarvittavia taitoja. Pajaopetuksessa noudatetaan kunkin oppilaan henkilökohtaista opetussuunnitelmaa ja hyödynnetään yrittäjäkasvatuksen menetelmiä ja työtapoja. Toiminta voi koulun sisällä olla osa valinnaisainetarjontaa ja pitää sisällään työntekoa ja työskentelytaitojen harjoittelua.

Pajatoimintaan kuuluu mm.

- erilaisia kokoonpano- ja lajittelutöitä
- kotitaloustöitä
- kirpputoritoimintaa
- kiinteistö- ja puutarhatöitä
- erilaisia työtehtäviä yrityksissä.

Pajatoiminnan tavoitteena on:

- etsiä oppilaan vahvuuksia uravalintaa ajatellen
- lisätä oppilaan taitoja ja -kestävyyttä
- harjoitella TET-jaksoilla eteen tulleita kehittämistarpeita
- totuttaa oppilas tulevien opiskelupaikkojen ja työelämän vaatimuksiin
- helpottaa oppilaiden siirtymistä peruskoulusta toisen asteen koulutukseen
- helpottaa oppilaiden siirtymistä työtoimintaan tai toimintakeskuksiin
- löytää uusia yksilöllisiä malleja opiskeluun ja työelämään siirtymiseen
- kehittää ja lisätä yhteistyötä ja tiedonsiirtoa nuorten tulevien opiskelu- ja työpaikkojen kanssa.

Toiminnan aloittaminen Luolavuoren koulussa

Pajatoiminnan kehittäminen aloitettiin Luolavuoren koulun autismin kirjon¹ oppilaitten yksikössä syksyllä 2009. Käytännössä paja toimi valinnaisainetunneilla kaksi tuntia viikossa lukuvuoden ajan ja siihen osallistui kaksitoista perusopetuksen yläluokilla olevaa nuorta. Pajalla nuoret tekivät mm. erilaisia lajittelu-, postitus- ja kahvilatöitä.

Toiminta laajeni lukuvuoden aikana koulun Luolavuorentien yksikköön ja syksyllä 2010 myös Pääskylvuoren yksikköön. Lisäksi toiminnalle saatiin lukuvuoden aikana Luolavuorentien yksiköstä kiinteät tilat, johon voi tarvittaessa mennä tekemään töitä joustavasti oppilaiden ja luokan aikataulut huomioiden. Hankkeen aikana pajalla on työskennellyt kaiken kaikkiaan 77 oppilasta.

Pajatoiminta nyt

Tällä hetkellä pajatoiminta on kiinteä osa Luolavuoren koulun arkea koko kouluvuoden ajan ja koulussa on toimintaa varten pysyvä tila. Paja on myös muiden Turun koulujen oppilaiden käytettävissä. Pajatoimintaa ovat myös erilaiset koulun ulkopuolella tapahtuvat oppilaan tavoitteita tukevat työtehtävät. Käytännössä nuoret työskentelevät koulun pajalla tai koulun ulkopuolisissa pajatöissä osan koulupäivästään viikoittain. Vastuu toiminnasta on koulun opettajilla ja avustajilla.

Jotta pajatoimintaa voitaisiin kehittää ja monipuolistaa, etsitään lisää yhteistyöyrittäjiä, joista saataisiin pajalle tilaustöitä tai jonne oppilaat voisivat mennä tekemään pajatöitä. Lisäksi kehitetään uusia malleja oppilaitten tulevien opiskelupaikkojen kanssa toisen asteen koulutukseen siirtymisen tukemiseksi.

Perusopetuksen sisäinen paja on herättänyt mielenkiintoa muissa Turun ja maakunnan kouluissa ja toimintatapaa on lähdetty mallintamaan niissä. Virossa oleva Luolavuoren koulun yhteistyökoulu, Ämmuste kool, on tuonut myös esille halunsa tehdä yhteistyötä pajatoiminnan osalta.

Erityisluokanopettaja **Marjo Torikka**
Turun kaupungin kasvatus- ja opetustoimi /
Luolavuoren koulu
marjo.torikka@turku.fi

Erityisluokanopettaja **Taina Vikman**
Turun kaupungin kasvatus- ja opetustoimi /
Luolavuoren koulu / oppilaanohjaus
taina.vikman@turku.fi

Kommentti:

"MAST-projektin myötä saatiin koulumme nuorille täsmäsuunnattua pajatoimintaa, josta todisteena ovat sekä iloiset opiskelijat koulumme käytävillä että tyytyväisten vanhempien kommentit heitä kohdatessamme. Sinnikkäällä suunnittelulla ja oppilaiden yksilöllisiin vahvuuksiin paneutumalla saadaan huikeita tuloksia aikaan.

MASTissa siihen löytyivät ammattitaitoiset opettajat ja opinto-ohjaaja sekä ennen kaikkea perusopetuksen tämänkin alueen tunteva koordinaattori, joka innosti muuta koulun väkeä mukaan tähän kehittämistyöhön. Toki projekti poiki monia lisäideoita esimerkiksi yrittäjyysteemaan liittyen, joita työstämme tulevina vuosina. Ammatillisten polkujen avaamista koulumme päättävillä nuorille tarvitaan kipeästi lisää ja siihen työhön olemmekin jo tarttuneet kehittämällä yhteistyötä Turun ammatti-instituutin väen kanssa."

Rehtori **Hannele Mustonen**
Turun kaupungin kasvatus- ja opetustoimi / Luolavuoren koulu
hannele.mustonen@turku.fi

¹ Nimitystä autismin kirjo käytetään keskushermoston kehityshäiriöistä ja oireyhtymistä, kuten autistisesta oireyhtymästä, Aspergerin ja Rettin oireyhtymistä, dis-integratiivisesta sekä laaja-alaisesta kehityshäiriöstä (http://www.autismiliitto.fi/autismin_kirjo).

Millaista on nivelvaiheen uraohjaajan työ?

Turussa nivelvaiheen uraohjaaja toimii peruskoulun 9.- ja 10.-luokkalaisten oppilaiden oppilaanohjaajien ja erityisopettajien apuna tukien sellaisia nuoria, joiden koulunkäynnissä on ongelmia ja tästä syystä tulevaisuuden suunnitelmatkin hyvin epäselviä. Uraohjaaja toimii sekä hänen asiakkaakseen tulevien nuorten henkilökohtaisena tukihenkilönä perusasteen ja toisen asteen välisessä nivelvaiheessa että näiden nuorten yhdyshenkilönä perusopetuksen ja toisen asteen välillä.

Yhteydenotto uraohjaajaan tulee pääsääntöisesti oppilaanohjaajilta tai erityisopettajilta, joilla on erityinen huoli päättöluokkansa oppilaan sijoittumisesta jatko-opintoihin perusopetuksen jälkeen. Ennen kuin uraohjaaja tapaa nuoren, käy hän koulussa tapaamassa yhteyttä ottanutta oppilaanohjaajaa tai erityisopettajaa ja keskustelee hänen kanssaan siitä, millaista apua ja tukea nuori opettajan näemyksen mukaan kaipaisi.

Uraohjaajan ohjaus on pääsääntöisesti henkilökohtaisia tapaamisia, joissa pyritään yhdessä nuoren ja mahdollisesti tämän huoltajien kanssa kartoittamaan nuoren tilannetta ja suunnittelemaan nuoren tulevaisuutta. Koulusta pyydetään oppilaalta sekä hänen huoltajiltaan lupa tapaamisiin. Tapaamisten tavoitteena on löytää yhdessä ne alat, jotka nuorta kiinnostavat ja joihin hänellä on realistiset mahdollisuudet päästä opiskelemaan. Tarvittaessa uraohjaaja järjestää nuorelle tutustumiskäyntejä oppilaitoksiin ja käy niissä hänen kanssaan.

Keväisin uraohjaaja kiertää yhdessä Ohjaamon työntekijän kanssa kertomassa turkulaisille peruskoulun päättöluokilla oleville oppilaille sekä Ohjaamon kesäpalveluista että täydennys- ja jälkihausta. Kesällä uraohjaaja työskentelee Ohjaamossa Ohjaamon työntekijän työparina.

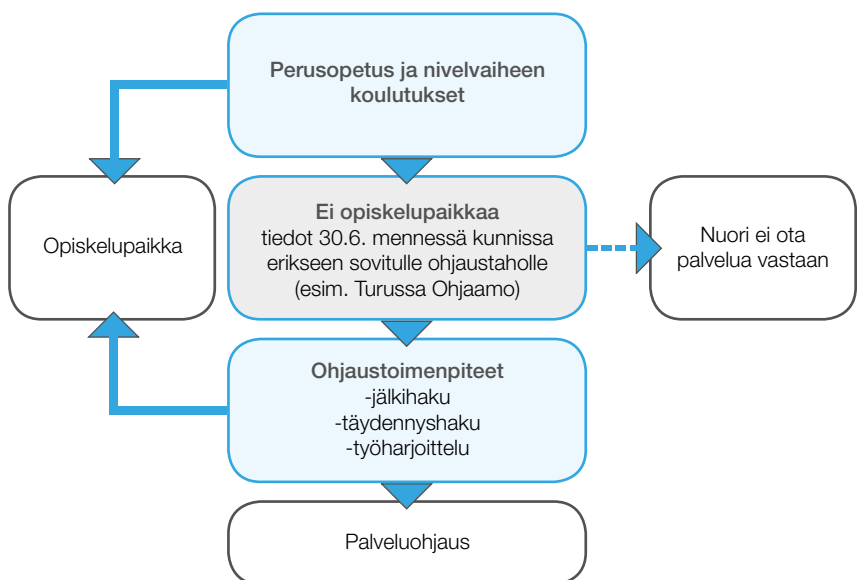
Yhteishaun tulosten tultua uraohjaaja ottaa yhteyttä kaikkiin niihin nuoriin, jotka jäivät ensimmäisessä vaiheessa ilman opiskelupaikkaa. Nuorelle tarjotaan tässä vaiheessa henkilökohtaista tapaamista, jossa yhdessä kartoitetaan tulevaisuuden suunnitelmia sekä avustetaan tarvittaessa jälki- ja täydennysshaun tekemisessä.

Elokuussa koulujen alkaessa uraohjaaja on tiiviisti yhteydessä niihin nuoriin, joita on kevään ja kesän aikana ohjannut. Yhteydenpito tässä vaiheessa on joko puhelimitse tapahtuvaa ohjausta tai henkilökohtaisia tapaamisia, joissa keskustellaan nuoren ajatuksista juuri alkaneisiin opintoihin liittyen. Uraohjaaja siirtää perusopetuksesta nuoren oppimisen kannalta välttämättömät tiedot toiselle asteelle ja pyrkii puheluiden sekä tapaamisten avulla tukemaan nuorta tämän kiinnittymisessä uuteen kouluun.

Toisinaan nuoren tilanne on niin haastava, että koulun ja uraohjaajan tarjoamat tukipalvelut eivät ole riittäviä. Näissä tilanteissa uraohjaaja pyrkii tekemään tiiviisti yhteistyötä nuoren olemassa olevan tukiverkoston kanssa tai järjestämään nuorelle tarvittaessa muita tukipalveluita. Moniammatillisen verkostotyöskentelyn tavoitteena on tukea nuorta niin, että hän löytää tulevaisuudessa itselleen opiskelupaikan alalta, joka häntä kiinnostaa.

Loppusyksystä on uraohjaajan aika siirtää kokonaisuudessaan toisen asteen opiskelijat oman koulunsa ohjaushenkilöstön asiakkaiksi ja suunnata katseensa perusopetuksessa oleiviin nuoriin ja heidän tukemiseensa.

Uraohjaaja **Sari Ahanen**
Turun kaupungin kasvatus- ja opetustoimi
sari.ahanen@turku.fi

Tiedonsiirto perusopetuksen ja toisen asteen välillä

Perusopetuksessa erityistä tukea tarvitsevaa oppilasta tuetaan ja ohjataan monin eri tavoin, mutta tieto näistä toimivista malleista ei valitettavasti aina siirry seuraavan oppilaitoksen opetus- ja ohjaushenkilöstölle. Turussa haasteeseen on tartuttu sopimalla perusopetuksen ja Turun ammatti-instituutin välisestä tiedonsiirrosta, jossa työvälineitä ovat tiedonsiirtoon liittyvät lomakkeet, ohjaushenkilöstön yhteistyötapaamiset sekä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö. Tavoitteena tiedonsiirrossa on, että hyödyntämällä perusopetuksen aikana kertynyttä tietoa ja kokemusta nuoren toisen asteen opinnot alkaisivat mahdollisimman suotuisissa merkeissä.

Kun perusopetuksessa koetaan, että opintonsa päättävällä nuorella on tarvetta erityiseen tukeen toisella asteella, luokanvalvoja, oppilaanohjaaja, erityisopettaja tai muu erikseen sovittu opetus- tai ohjaushenkilöstöön kuuluva täyttää yhdessä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa Kuvaus oppilaan tilanteesta peruskoulun päätyttyä -lomakkeen. Lomakkeeseen kirjataan mahdollinen tuen tarve ja perusopetuksessa hyviksi todetut tuki- ja ohjausmallit sekä myös erityinen osaaminen, jota nuorella on. Kun nuoren jatko-opintopaikka on varmistunut, joko nivelvaiheen uraohjaaja tai perusopetuksen oppilaanohjaaja siirtää lomakkeen toisen asteen opinto-ohjaajalle uuden lukuvuoden alkaessa.

Jos tarve perusopetuksen aikaiseen tietoon ja kokemukseen ilmenee vasta toisen asteen opintojen päästyä käyntiin, opinto-ohjaaja on yhteydessä peruskoulun oppilaanohjaajaan. Kaikilta Turun perusopetuksen päättäviltä nuorilta ja heidän huoltajiltaan pyydetään kirjallinen lupa tiedon siirtämiseen jo peruskoulun päättöluokalla. Näin on haluttu varmistaa, että tiedon siirtäminen on mahdollista myös myöhemmässä vaiheessa.

Toimintamalli

- 1 Pyydetään kirjallinen lupa tiedonsiirtoon päättöluokkalaisilta ja heidän huoltajiltaan.
- 2 Lupatiedonsiirtämiseen kirjataan perusopetuksen oppilastietokantaan.
- 3 Kuvaus oppilaan tilanteesta peruskoulun päätyttyä -lomake täytetään erityistä tukea tarvitsevien nuorten jatkotuen ja -ohjauksen varmistamiseksi.
- 4 Uuden lukuvuoden alussa joko nivelvaiheen uraohjaaja tai oppilaanohjaaja siirtää lomakkeen toisen asteen opinto-ohjaajalle.
- 5 Lomake sekä muu mahdollinen tieto toimitetaan nuoren luokanvalvojalle/tutoropettajalle sekä muulle tarvittavalle opiskelijahuoltohenkilöstölle, jotta he saavat tiedon tuen ja/tai erityisopetuksen tarpeesta mahdollisimman varhain.
- 6 Opiskelijan etenemistä sekä siihen liittyvää tuen tarvetta ja sen muutoksia seurataan riittävän pitkään, mahdollisesti koko opiskeluajan.

Projektikoordinaattori **Anu Parantainen**
Turun kaupungin kasvatus- ja opetustoimi / MAST-projekti
anu.parantainen@turku.fi

Kommentti:

”Tiedonsiirtoa peruskoulusta toiselle asteelle on huomattavasti helpottanut MAST-hankkeen toimesta laadittu lomake ”Kuvaus oppilaan tilanteesta peruskoulun päätyttyä jatko-opintoja varten”. Valmis runko luo ryhdikkään pohjan koota ja kirjata kaikki tarpeelliset asiat, jotta vastaanottavan oppilaitoksen opettajat saisivat nopeasti kokonaiskäsityksen uudesta tulokkaasta. Luokanopettajat ovat erityisesti kiitelleet lomakkeen oheen laadittuja ohjeituksia kuvauksen tarkemmasta sisällöstä. Lomake edesauttaa osaltaan myös päättöluokan oppilaan kodin ja koulun välistä kanssakäymistä.”

Oppilaanohjaaja **Hanna Aromaa-Koskinen**
Turun kaupungin kasvatus- ja opetustoimi / Sampalinnan koulu
hanna.aromaa-koskinen@turku.fi

Miksi MAST on MUST toisella asteella

Maakunnallisen ohjausmallin kehittämisessä toisella asteella tapahtuvat ohjaus- ja tukitoimet ovat olleet merkittävässä osassa, sillä koulutustakuu ei voida ajatella toteutuvan, jos opinnot toisella asteella keskeytyvät alkuunsa.

Yksilöllinen opetus ja ohjaus, jota esimerkiksi oppilaitosten rästäpajat tarjoavat, on hyväksi koettu toimintatapa. Rästäpajalla opiskelijalla on mahdollisuus kiritä kiinni puuttuvat opinnot ja valmistua ajallaan. Toisaalta erilaiset ryhmämuotoiset tukitoimet tarjoavat opiskelijoille mahdollisuuden kokea yhteenkuuluvuutta, osallisuutta, joka monesti voi olla isoissa oppilaitoksissa kadoksissa. Vertaisoppiminen ja omien tunteiden jakaminen ovat tärkeitä kokemuksia, kun nuori rakentaa omaa identiteettiään. Oppilaitokset ovat yhä enemmän kasvun, eivät vain oppimisen, paikkoja.

Laajennetun koulutustakuun periaatteen mukaisesti opiskelijoiden hyvinvointiin on kiinnitettävä huomiota koko ammatillisen peruskoulutuksen ajan. Opinnoissaan viihtyminen paitsi laskee keskeyttämisriskiä myös lisää tutkinnon suorittamisen todennäköisyyttä.

Työt rästissä – homma hallussa Rästäpajatoiminta opiskelijan tukena

Ammatillisissa oppilaitoksissa yhteisenä huolena on opiskelijoiden valmistumisen hidastuminen, alhainen läpäisyprosentti. Yhtenä toimenpiteenä läpäisyn parantamiseksi on kehitetty ja kokeiltu rästäpajoja, paikkoja, joihin opiskelija voi mennä tekemään rästiin jääneitä opintojaan ohjatusti. Tavoitteena on, että rästäpaja on ns. matalan kynnyksen paikka, joka sijaitsee oppilaitoksessa keskeisellä ja näkyvällä paikalla.

Opiskelijalla on mahdollisuus mennä rästäpajaan itse ja pyytää ohjaajalta apua rästien selvittämiseen ja suorittamiseen. Opettaja voi lähettää opiskelijan rästäpajaan myös rauhoittumaan ja tekemään tehtäviä, mikäli työskentely luokassa syystä tai toisesta ei suju. Näin voidaan tukea muun luokan työrauhaa ja opiskelija saa mahdollisuuden keskustella rästäpajan ohjaajan kanssa, mikä mieltä painaa. Toisinaan opiskelijahuoltohenkilöstö ohjaa opiskelijoita rästäpajaan.

Rästäpajaa ”pyörittää” ohjaaja/opettaja, joka kannustaa opiskelijaa ottamaan itse selvää puuttuvista suorituksista. Tarvittaessa ohjaaja avustaa opiskelijaa, etenkin jos rästejä on paljon tai opettajan ja opiskelijan välille on syntynyt ristiriitatilanne. Opiskelija voi suorittaa rästäpajalla yksittäisiä tehtäviä, yksittäisen kokeen tai laajemmankin osan opinnoista. Opettaja arvioi aina opiskelijan suoritukset.

Rästäpajatoimintamallia on mahdollisuus toteuttaa monella eri tavalla. Paikka, henkilöstöresurssit, aukioloaika jne. voivat vaihdella oppilaitoksesta toiseen. Rästäpajatoiminnan tarjoaminen kesällä on yksi vaihtoehto niille opiskelijoille, jotka eivät saa kesätöitä.

Projektisuunnittelija **Mervi Leino**
Salon seudun koulutuskuntayhtymä /
Salon seudun ammattiopisto
mervi.leino@sskky.fi

Turun yliopiston Koulutussosiologian tutkimuskeskus RUSEn erikoistutkija **Sakari Ahola** suosittelee raportissaan Koulutuksesta syrjäytymisen ehkäisy Varsinais-Suomessa (2009), että rästäpajatoiminta tulisi ottaa käyttöön kaikissa ammattioppilaitoksissa, muodossa tai toisessa. Rästäpajatoimintaa on ollut Salon seudun ammattiopistossa jo vuodesta 2005 ja MAST-hankkeen aikana toiminta on levinnyt maakunnan kaikkiin ammatillisiin oppilaitoksiin. Rästäpaja onkin osoittanut toimivuutensa ja tarpeellisuutensa yhtenä vaihtoehtona tukea opintojen etenemistä. Esimerkkinä mainittakoon, että hankkeen aikana on Lounais-Suomen koulutuskuntayhtymän ammatillisten oppilaitosten rästäpajoilla käynyt lähes 400 nuorta.

Rästiin jääneistä opinnoista catering-alan perustutkintoon

Opiskelijan opinnot catering-alalla olivat keskeytyneissä ja opiskelijalla oli suoritamatta sekä käytännön harjoittelua että teoriaopintoja. Oppilaitoksen uraohjaaja otti yhteyttä työpajaan järjestääkseen opiskelijalle paikan, jossa voi suorittaa opinnoista puuttuvat harjoittelut. Opiskelija kävi tutustumassa pajaan yhdessä uraohjaajan kanssa ja oli halukas suorittamaan opintonsa loppuun pajalla. Tutustumiskäynnin jälkeen opiskelija, opinto-ohjaaja, ammattiopettaja ja oppilaitoksen pajakoordinaattori keräsivät tiedot puuttuvista opintosuorituksista: pajalla suoritettavia opintoja kertyi 13 ov ja teoriaopintoja 6 ov.

Ennen jakson alkua sovittiin, että opiskelija suorittaa puuttuvat käytännön harjoittelut työskentelemällä pajalla neljänä päivänä viikossa. Viides päivä varattiin oppilaitoksen rästipajan teoriaopintoihin. Pajalla sovittiin opiskelijalle vastuuhjaaja, joka huolehti jakson aikana yhteydenpidosta oppilaitokseen, sekä työtoiminnan ohjaaja, joka vastasi työskentelyn ohjaamisesta keittiössä. Suunnitelman perusteella arvioitiin opiskelijan valmistuvan noin kahdessa kuukaudessa.

Käytännön toteutus

Opiskelijan pajajakso käynnistyi pienellä viiveellä sairausloman vuoksi. Ennakoon sovittu säännöllinen viikkoaikataulu paja- ja rästipajapäivistä toimi hyvin. Pajan näkökulmasta vaikutti siltä, että viikon

keskelle sovittu teoriapäivä vahvisti opiskelijan motivaatiota pajalla suoritettaviin keittiötehtäviin. Rästipajapäivä antoi opiskelijalle myös vapaata fyysisesti kuormittavasta keittiötyöstä.

Jakson alkua leimasi opiskelijan epävarmuus ja arkuus, joka ilmeni poissaoloina, lievänä aggressiivisena käytöksenä sekä harjoitteluun sovittujen työtehtävien vältelynä. Pajalla vaikutti siltä, että opiskelijan oli haasteellista ottaa vastuuta rästipajan tehtävien suorittamisesta, koska työmäärä vaikutti liian vaativalta. Vastuuhjaaja kävi opiskelijan kanssa läpi puuttuvat teoriaosuudet ja käytännön harjoittelut ja yhdessä kokonaisuus pilkottiin pienempiin osiin. Tämä helpotti opiskelijaa ja kannusti häntä ottamaan vastuuta asioista pieni pala kerrallaan.

Jakson päästyä kunnolla vauhtiin opiskelija yllättyi siitä, kuinka vähän suorituksia enää puuttui. Työtoiminnan ohjaaja tuki opiskelijaa käytännön harjoittelussa ja antoi palautetta keittiössä esille tulleista

vahvuuksista ja opintojen suorituksista. Tiivis tuki sai opiskelijan uskomaan omiin kykyihinsä ja vahvisti itseluottamusta. Jakson aikana järjestettiin tapaaminen, jolloin opiskelija, vastuuhjaaja, uraohjaaja ja pajakoordinaattori kokosivat yhteen pajalla ja rästipajalla tehdyt opintosuoritukset sekä tarkensivat jakson aikataulua.

Lopputulos

Opiskelija suoritti puuttuvat opinnot kolmessa kuukaudessa ja ammattiin valmistumista juhlistettiin pian sen jälkeen.

Palvelupäällikkö **Heli Veijola**
Sosiaalipalvelusäätiö Raina ry
heli.veijola@rainasaatio.fi

Ryhmämuotoinen tuki toisella asteella

Ryhmän voimalla Turun ammatti-instituutissa

Turun ammatti-instituutissa on usean vuoden ajan järjestetty opiskelijoille ryhmämuotoista tukitoimintaa liittyen muun muassa elämänhallintaan, mielenterveysongelmiin ja jännittämiseen. Ryhmiä ohjaavat opiskelijoiden tukipalveluihin kuuluvat alansa ammattilaiset.

Vain pojille tarkoitetun ryhmän perustamisen ajatus syntyi huomiosta, että oppilaitoksen mielialataitojen kursseille on poikia osallistunut vain muutama. Tarvetta vertaistukea antavalle ryhmälle oli kuitenkin myös poikien keskuudessa. Kokemus on osoittanut myös pojilla olevan tarpeita keskustella ja tulla kuulluksi.

Mielialataidot-ryhmä (2 ov)

Mielialataidot-kursseilla opiskellaan taitoja, jotka tukevat hyvinvointia sekä opinnoissa jaksamista. Näillä taidoilla pyritään ylläpitämään omaa hyvinvointia sekä ennaltaehkäisemään uupumusta ja masennusta. Keskeisinä teemoina kurssin aikana ovat toiminnan, ajatusten ja sosiaalisten suhteiden yhteys mielialaan. Taitojen harjoittelu tapahtuu 6–8 opiskelijan vertaisryhmässä ja itsenäisesti kotona työkirjan avulla.

Jännittäjien ryhmä (1 ov)

Ryhmä on tarkoitettu opiskelijoille, joilla on esiintymiseen tai sosiaalisiin tilanteisiin liittyvää jännitystä. Tavoitteena on löytää jännittämisen hallintakeinoja tiedon, itsetuntemusharjoitusten ja vertaistuen avulla. Lisäksi ryhmässä tehdään rentoutumis- ja hengitysharjoituksia. Ryhmään otetaan 6–8 opiskelijaa. Ryhmä toteutetaan yhteistyössä Turun lukioiden kanssa.

Oma kotiovi (1 ov)

Ryhmä on suunnattu opiskelijoille, joilla itsenäisen elämän suunnittelu on ajan-kohtaista. Ryhmän tavoitteena on lisätä tietoa oman kodin perustamisesta, raha-asioiden hallinnasta, harrastamisesta, työelämästä ja nuoren aikuisen velvollisuuksista ja oikeuksista. Oppiminen tapahtuu erilaisten harjoitusten ja tehtävien avulla.

Ruuvари-poikaryhmä (1 ov)

Ryhmän tavoitteena on vahvistaa poikien työ- ja toimintakykyä ja arjenhallinnan taitoja sekä tukea heitä olemaan osallisena omassa elämässään ja yhteiskunnassa. Lisäksi tavoitteena on tarjota vertaistukea käyttäen mielekästä toiminnallista tekemistä opiskelutyön vastapainoksi. Toiminnallisten menetelmien osuus vaihtelee ryhmän tarpeista riippuen. Ryhmän ohjaajat ovat miehiä.

Uraohjaajat

Outi Tauriala-Tolonen ja Sari Jansson
Turun kaupungin kasvatus-
ja opetustoimi / Turun ammatti-instituutti
outi.tauriala-tolonen@turku.fi ja
sari.jansson@turku.fi

Yhdessä eteenpäin Bovallius-ammattiopistossa

Bovallius-ammattiopisto on ammatillinen erityisoppilaitos, johon opiskelijoiksi valitaan ensisijaisesti henkilöitä, joilla on opinnoissaan erityisen tuen tarvetta. Oppilaitoksen Turun toimipisteessä ryhmämuotoista tukitoimintaa ovat Tutor-koulutukset sekä Suhdesoppa-ryhmä, joka aloitti toimintansa oppilaitoksen Vähäheikkiläntien asuntolassa syksyllä 2011.

Vapaasti valittaviin opintoihin kuuluva Tutor-koulutus järjestetään Bovallius-ammattiopiston opiskelijoille joka lukuvuosi. Tutor-opiskelijana voi toimia kurssin suorittamisen jälkeen. Kokemukset tutor-toiminnasta erityisopiskelijan toteuttamana ovat olleet myönteisiä.

Tutor-koulutus (2 ov)

Tutor-koulutuksen voi valita Bovallius-ammattiopiston erityisopiskelija, joka on kiinnostunut uusien opiskelijoiden opastajana ja oppilaitoksen esittelijänä toimimisesta. Opiskelijan osallisuutta, osallistumista ja mahdollisuutta vertaistukeen halutaan lisätä. Uusi opiskelija saa tukea vertaiseltaan ja tutor saa kokemuksia esiintymisestä ja toisen opiskelijan tukena olemisesta. Koulutus toteutetaan toiminnallisesti, eri oppimisympäristöissä ja erilaiset oppimistyylit huomioiden. Koulutukseen kuuluu esimerkiksi esiintymistaidon ja hätäensiavun opiskelua sekä leirinä järjestetty orientaatiopäivä. Tutor-toiminta toteutuu oppilaitoksen arjessa.

Suhdesoppa-toiminta (neljä iltaa)

Asuntolassa asuvat opiskelijat ovat iässä, jossa parisuhteeseen ja seurusteluun liittyvät asiat ovat ajankohtaisia. Suhdesoppa-ryhmä on suunniteltu tukemaan nuorten tähän ikävaiheeseen kuuluvia pohdintoja ja kehitystä. Suhdesoppa-ryhmän toiminta on avointa ja siihen voivat osallistua kaikki asuntolassa asuvat opiskelijat. Eri kerroilla ryhmässä voi olla eri osallistujia. Ryhmätapaamisia on neljä tytöille ja neljä pojille. Ryhmää ohjaa asuntolan ohjaaja.

Projektikoordinaattori Piia Virtanen
Bovallius-ammattiopisto Turku
piia.virtanen@bovallius.fi

MASTissa panostetaan ohjauksen laatuun – yksikään ei saa jäädä tyhjän päälle!

Koulutuksen keskeyttäminen ja sen ehkäiseminen on suuri haaste. Asia on yhteiskunnallinen ongelma, mutta ennen kaikkea se on suuri ongelma nuorelle itselleen. Keskeyttäjien joukko on heterogeeninen ja se asettaa ohjaukselle haasteita.

Keskeyttämisen ehkäisyä tulee lähestyä opiskelijälähtöisesti. On pyrittävä ennakkoimaan ja ehkäisemään tilanteita, joissa nuoren hyvinvointi koulussa vaarantuu. Asiaa voidaan ajatella myös käänteisesti ja pyrkiä lisäämään toimia, jotka edistävät kouluviihtyvyyttä. Mikäli nuori tuntee olonsa turvalliseksi ja viihtyy koulussa, hän myös kiinnittyy helpommin opiskeluryhmään. Ryhmässä viihtyminen ja yhteenkuuluvuuden tunne lisäävät motivaatiota koulutyöhön ja edistävät oppimista.

Keskeyttämiskehitykseen puuttuminen

Yhteisöllisyys on voimavara, joka ennaltaehkäisee ongelmatilanteita ja edesauttaa niiden ratkaisemista. Yhteisöllisyys luo arvopohjaa toisen kunnioittamiselle ja hyväksymiselle sekä luo positiivista sosiaalista pääomaa, joka muodostuu ryhmän, luokan ja koko koulun voimavaraksi. Sitä on rakennettava sekä tutustumalla opiskelijoihin että tutustuttamalla heidät koulun ja toinen toisiinsa.

Opiskelijoille ja heidän vanhemmilleen on kerrottava avoimesti oppilaitoksen toiminnasta ja tuki- ja ohjauspalveluista. Tukitoimilla autetaan opiskelijaa haasteiden edessä ja luodaan tunnetta, ettei hän ole koulussa ongelmiansa kanssa yksin, vaan aina löytyy aikuinen hänen rinnalleen.

Varhaisessa puuttumisessa keskeistä on, että epäkohtiin puututaan heti kun niitä havaitaan. Tähän tarvitaan sekä tahtoa että toimiva ohjaus- ja tukitoimien järjestelmä. Toimijoiden on tiedettävä, kenelle asiat oppilaitoksessa kuuluvat ja miten ohjaus- ja tukiprosessi etenee. Avoin kes-

kustelu rooleista ja toimintatavoista selkiyttää ja tehostaa ohjaus- ja tukitoimien vaikuttavuutta ja takaa osaltaan laadukkaan ohjauksen kaikille nuorille.

Keskeyttämisten ehkäisemiseksi perustettiin MAST-hankkeen aikana oppilaitosten yhteinen työryhmä. Työryhmä loi kolmi-vaiheisen keskeyttämisen ehkäisyn mallin, jonka eri vaiheet olivat ennaltaehkäisy, varhainen puuttuminen ja jatko-ohjaus.

Tuumasta toimeen keskeyttämisen ehkäisemiseksi

Keskeyttämisten ennaltaehkäisemiseksi laadittiin lista kaikista niistä erilaisista toimenpiteistä, joiden avulla oppilaitoksissa voidaan parantaa viihtyvyyttä ja yhteisöllisyyttä. Työryhmässä laadittiin kuvaus ja malli siitä, miten opintojen keskeyttämiseen johtavaan tilanteeseen voitaisiin puut-

tua mahdollisimman varhain, mitkä ovat ohjausprosessin eri vaiheet sekä nuorta ohjaavien toimijoiden roolit ja tehtävät näiden eri vaiheiden aikana (ks. s. 28). Prosessikuvaus toimi osaltaan ohjauksen laadun varmentimena selkiyttäen kuvaa toimijoiden rooleista ja erilaisista ohjauspoluista. Keskeinen osa prosessikuvausta oli myös yhtenäisen mallin luominen oppilaitoksille koulutuksen keskeyttämisiä koskevan tiedon keräämiseen, dokumentointiin ja tilastoimiseen.

Ohjatusti eteenpäin

Koulutuksen keskeyttämisestä puhuttaessa täytyy varoa keskustelemasta kaikista tähän joukkoon kuuluvista negatiiviseen sävyyn. Joillekin nuorille keskeyttäminen on tarpeellinen ylimenovaihe, jonka jälkeen suunnitelmat selkiytyvät ja motivaatio kasvaa. Tästä syystä kaikkia keskeyttämisistä ei voida eikä tulekaan pyrkiä estämään. Sen sijaan on varmistettava, että nuorella on riittävästi tietoa vaihtoehtoista ja mahdollisuuksista, myös opintojen jatkamisen suhteen. Tärkeintä on, ettei nuori jää tilanteessa yksin ”tyhjän päälle”, vailla minkäänlaista suunnitelmaa ja tukea.

Keskeyttämisten jatko-ohjauksen vaiheessa työryhmä määritteli ja kuvasi erilaisia keskeyttäjätyyppejä ja heidän ohjautumispolkujaan koulun loppumisen jälkeen. Tähän osioon kuuluvilla toimenpiteillä pyritään ennen kaikkea estämään syrjäytymiskehitystä koulutuksen keskeyttämisen jälkeen.

Lopuksi

On todettava, että kaikkein tehokkain ja vaikuttavin työ keskeyttämisen ehkäisemiseksi tehdään koulutusaloilla opiskelijoiden keskinäisessä sekä opettajan ja opiskelijan välisessä vuorovaikutuksessa yhdessä toimimalla. Yksittäisen opettajan panosta ei siis tässä kohtaa voi vähätellä. Hän tarvitsee tietysti selkeät mallit, ohjeistuksen, tuen ja tahtotilan työnsä tekemiselle menestyksekkäästi.

Kuraattori **Hannu Ketonen**,
keskeyttämisen ehkäisytyöryhmän
puheenjohtaja
Lounais-Suomen koulutuskuntayhtymä
hannu.ketonen@novida.fi

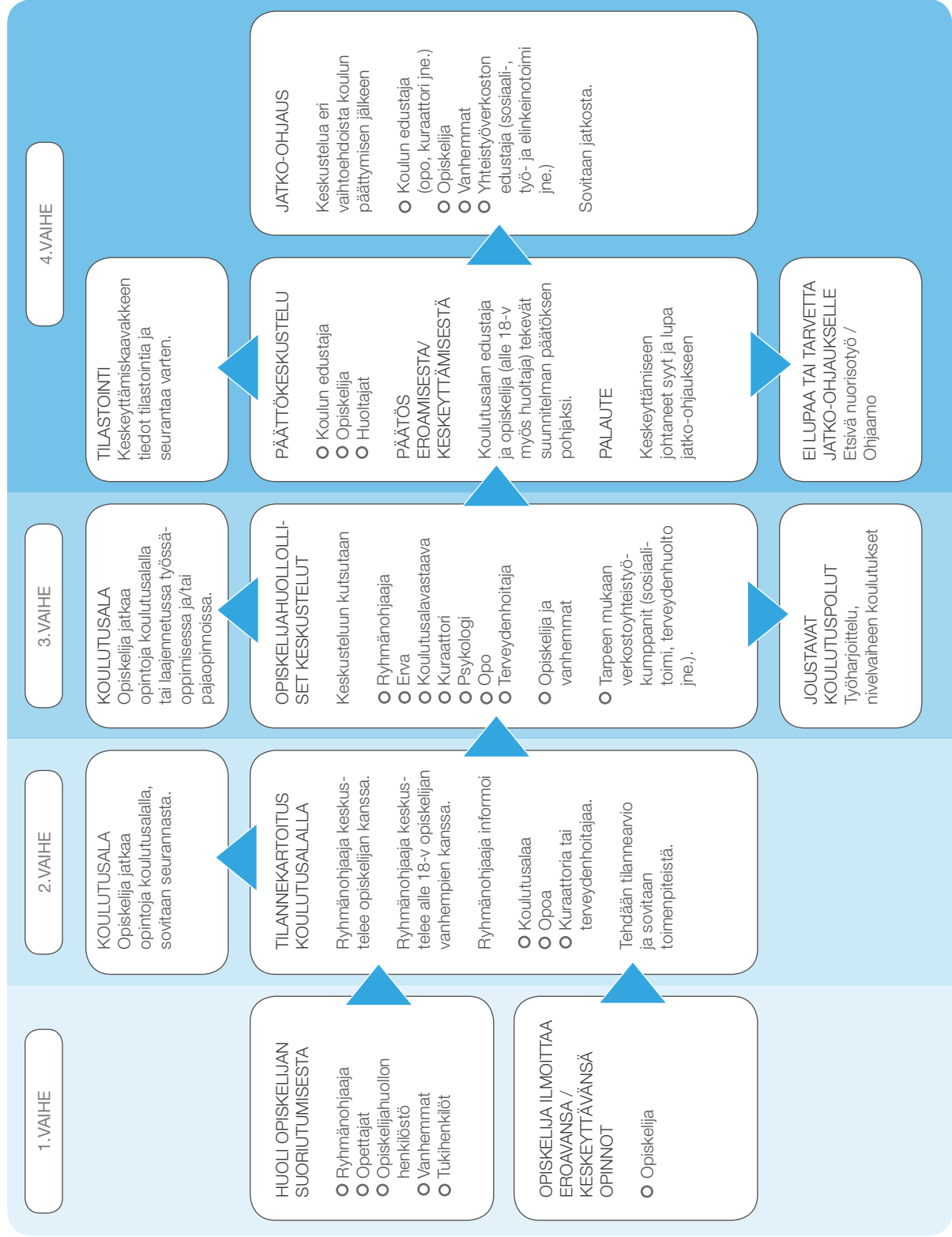

Kommentti:

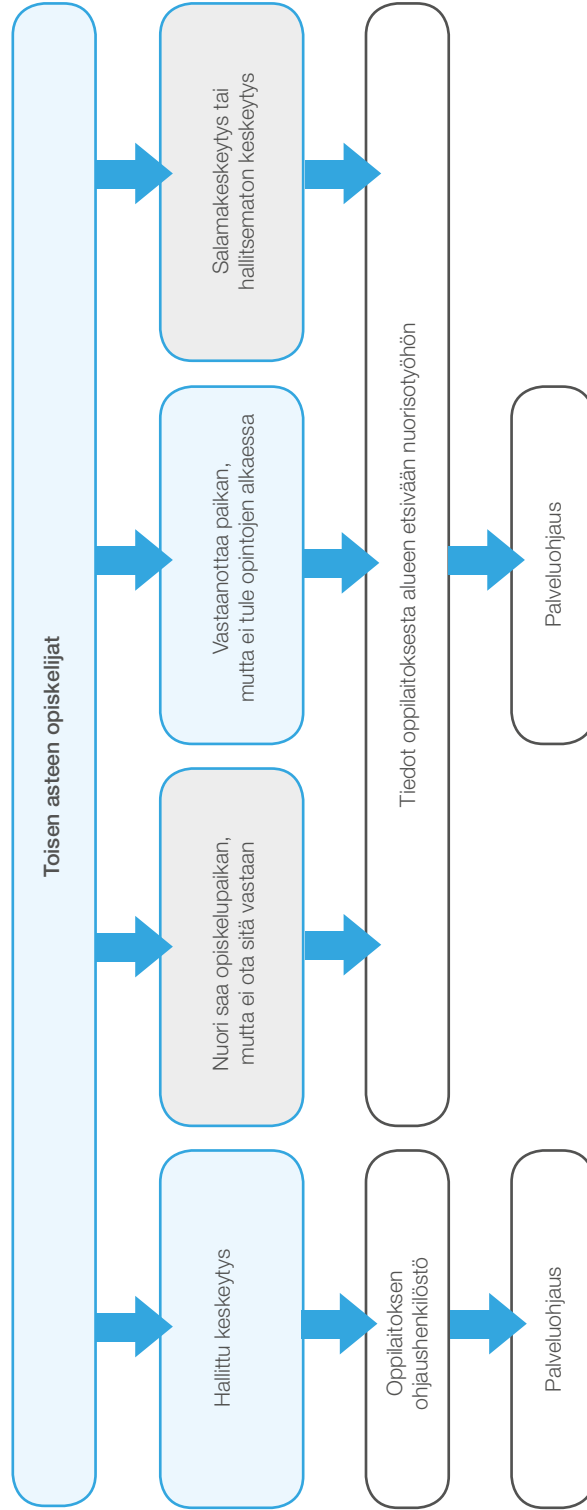
”Konkreettisine tuloksina ovat olleet oppilaitoksen oman työpajan sekä rästipajojen perustaminen ja päätös niiden jatkumisesta hankkeen jälkeenkin, sekä pitkään jatkuneen keskeyttämisen ehkäisyyn ja läpäsien parantamiseen sekä nivelvaihteyöhön kohdistuneen kehitystyön jatkuminen. Ulkopuolinen lisäpotku oli tarpeen!”

Johtava rehtori **Risto Sinervo**
Lounais-Suomen koulutuskuntayhtymä
risto.sinervo@lskky.fi

Keskeyttämisen ehkäisyn toimintamalli

**Toisen asteen ohjausmalli keskeyttämissituaatioissa
(lukio- ja ammatillinen koulutus)**

Opetreffit - osaamista omassa talossa

Opetus- ja ohjaushenkilöstön koulutusta voidaan toteuttaa monella tavalla. Opetreffit on yksi malli, joita Salon seudun ammattiopiston kaupan ja terveyden yksikössä on vuosien ajan kutsuttu koolle. Nyt koulutusmallia on kehitetty ja laajennettu koko ammattiopiston henkilöstöä koskevaksi.

Treffeille kutsutaan koulutusalan opetus- ja ohjaushenkilöstö, useimmiten puolen päivän mittaiseen tilaisuuteen. Opetreffeillä otetaan esille tärkeitä käytännön asioita sekä esitellään "uutuuksia" opetuksen ja ohjauksen aloilta. Omassa talossa on runsaasti osaamista, tietoa ja taitoa, niitä Opetreffeillä tuodaan esille oman henkilöstön esittämänä.

Tärkeintä Opetreffeillä kuitenkin on yhteinen keskustelu ja kokemusten vaihto. Koulun kiireisessä arjessa keskustelulle jää liian vähän aikaa. Tärkeää on kuulla, miten kollegat ratkovat käytännön tilanteita tai ohjaavat opiskelijaa vaikeassa tilanteessa.

Viime aikoina Opetreffeille onkin kutsuttu useamman alan henkilöstö yhtä aikaa. Opetusmenetelmät ja opetettavat asiat vaihtelevat aloittain, mutta opetus- ja ohjaustyö on haasteineen samanlaista. Lähihoitajien opettaja voi oppia jotain rakennusalan opettajalta ja toisaalta tarjota uusia näkökulmia "palkaksi" rakentajille.

Henkilöstöllä on mahdollisuus saada äänensä kuuluville Opetreffien kautta, kun keskustelusta kootaan muistio ja kehittämissajatukset viedään esimerkiksi johtoryhmän tietoon. Salon seudun ammattiopistossa Opetreffit on nykyisin tärkeä osa koulutuksen kokonaisuutta.

Projektisuunnittelija **Mervi Leino**
Salon seudun koulutuskuntayhtymä /
Salon seudun ammattiopisto
mervi.leino@sckky.fi

Opetreffeillä Salossa:

Kevät 2010:

- Opiskelijan kohtaaminen käytännössä / 9 tilaisuutta / 103 osallistujaa

Syksy 2010:

- Opiskelijahuollon suunnitelmat eläviksi / 7 tilaisuutta / 96 osallistujaa

Kevät 2011:

- Osaamista omassa talossa - teemana työssäoppiminen ja työelämä / 3 tilaisuutta / 107 osallistujaa

Nuorten kuuleminen oppilaitoksessa

Opiskelijoiden kuulemiseen veloitetaan laki ammatillisesta koulutuksesta. Se voidaan toteuttaa monella eri tavalla: esimerkiksi järjestämällä erillisiä kuulemistilaisuuksia tai ottamalla opiskelijoita mukaan oppilaitoksen toimielimiin ja työryhmiin.

Jos kuulemiseen järjestetään erillinen tilaisuus, on huomioitava, että

- tilaisuus on hyvin suunniteltu
- siinä ovat mukana asioista hyvin perillä olevat ja arvovaltaiset henkilöt kuten rehtori, apulaisrehtori tai koulutuslavastaava
- sitä varten on varattu riittävästi aikaa
- ilmapiiri on tasavertainen
- kuulemisen teemat ja taustat on selvitetty hyvin opiskelijoille
- ilmapiiri on turvallinen, jotta kaikki voivat tuoda esille asioita vapaasti
- tilaisuudessa ei käsitellä henkilökohtaisia asioita, jotka kohdistuvat joko yksittäisiin opiskelijoihin, yksittäisiin oppilaitoksen henkilöihin tai yhteistyökumppaneihin
- eri menetelmien käyttö, kuten tulevaisuusverstaas ja pienryhmät, helpottaa ja jäsentää asioiden käsittelyä.

Kuulemistoiminnan tulisi olla säännöllistä ja oppilaitoksen toimesta suunniteltua. Toiminnasta vastaava rehtori tai yksikön esimies nimeää oppilaitoksen edustajat. Kuulemistilaisuuden opiskelijat voidaan valita oppilaitokselle tai teemaan parhaiten sopivalla tavalla.

Oppilaitoksessa tulisi olla opiskelijoiden edustus esimerkiksi seuraavissa toimielimissä:

- johtokunnat
- neuvottelukunnat
- ammattiosaamisen näyttöjen toimielimet
- laatu- ja arviointiryhmät
- koulutusohjelmakohtaiset (tutkintokohtaiset) kehityskeskustelut, joihin osallistuvat oppilaitoksen johdon, opettajien, opiskelijoiden ja työelämän edustajat
- muut sisäiset auditoinnit
- vertaisarvioinnit

Hankevastaava,
nuorisosihteeri **Pirkko Suhonen**
Lounais-Suomen koulutuskuntayhtymä
pirkko.suhonen@lskky.fi

MAST lähti lukioon

Vaikka MAST-hankkeen toimenpiteet ovat kohdistuneet pääosin perusopetuksen ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoihin, osa toimenpiteistä ja materiaaleista on joko sellaisenaan tai vähäisin muutoksien käytettävissä myös lukiokoulutuksessa.

Keskeyttämisen ehkäisyä ja työelämään siirtymistä kehittäneiden työryhmien työkentelyyn lukion näkökulman toivat opinto-ohjaajat **Anne Lukka** Turun Kupittaaan lukiosta ja **Marianne Laulumaa** Raision lukiosta. Työelämään siirtymisen työryhmässä kehitettiin lukion keskeyttäviä silmällä pitäen oma kehityskeskustelulomake, jota voi käyttää oppilaitoksen ja muun ohjaavan tahon välisessä tiedonsiirroissa.

Keskeyttämisen ehkäisy -työryhmän kehittämää keskeyttämisen ehkäisyn prosessimallia ja siihen liittyviä ennalta ehkäisevän toiminnan käytäntöjä voi myös käyttää lukioiden ammatillisten oppilaitosten tapaan. Prosessimalliin kuuluva opintonsa keskeyttävien nuorten ohjausmalli soveltuu erinomaisesti lukioiden käyttöön.

Työelämän pelikäden (ks. s. 39) materiaali soveltuu hyvin käytettäväksi myös lukion opinto-ohjauksen syventävällä kurssilla. Työnhakutaitojen parantamiseen tähtäävä materiaali onkin esitelty lukioiden opinto-ohjaajille keväällä 2011.

Opinto-ohjaaja **Marianne Laulumaa**
Raision kaupunki / Raision lukio
marianne.laulumaa@raisio.fi

Opinto-ohjaaja **Anne Lukka**
Turun kaupungin kasvatus- ja
opetustoimi / Kupittaaan lukio
anne.lukka@turku.fi

Miksi MAST on MUST nuorten työpajalla

Ammatillisessa koulutuksessa erityisen tuen tarvitsijoiden tai eri tavoin oppivien opiskelijoiden määrä on kasvanut jatkuvasti. Tämä asettaa oppilaitokset tilanteeseen, jossa täytyy miettiä, miten ja missä muualla oppiminen on mahdollista.

Yhtenä vaihtoehtona on ammatillisten opintojen suorittaminen työpajalla, jossa opiskelu on työvaltaista, mutta samalla tuettua. MAST-hankkeessa kehitetyssä mallissa erityistä on se, että kaikki maakunnan työpajat ja suurimmat ammatilliset oppilaitokset ovat solmineet puitesopimuksen, joka mahdollistaa opintojen suorittamisen työpajoilla. Koska työpajalla suoritettavat tehtävät ja toiminta arvioidaan opetussuunnitelman sisältöjen mukaisesti, on opinnot hyväksiluettavissa ammatillisessa peruskoulutuksessa.

Työpajoilla on otettu käyttöön osaamistodistus, johon kirjataan ne opetussuunnitelman mukaiset opinnot, jotka pajalla oleva nuori on suorittanut. Osaamistodistuksella nuori osoittaa osaamisensa, jos hän myöhemmin jatkaa opintojaan oppilaitoksessa.

- Opiskelijoita pajaopinnoissa on ollut eri pajoilla yhteensä 55
- 2010–2011 tutkintotodistuksen sai seitsemän nuorta
- 34 jatkoi opintojaan oppilaitoksissa, neljä pajajaksoa edelleen käynnissä
- Yksi nuori sai peruskoulunsa päätökseen työpajalla
- Avattuja opetussuunnitelmia on 12

Oppimista tavalla tai toisella

Yhdeksäsluokkalaisen koulumaailma muuttuu rajusti hänen jatkessaan toisen asteen opintoihin. Hänen oletetaan osaavan olla jo itsenäisempi ja ottavan itse vastuuta toiminnastaan. Ympäristö, koulumatka sekä mahdollisesti kaveripiiri muuttuvat. Lukio tai ammatillinen oppilaitos on uusi maailma, jossa pitäisi jaksaa pitkiä päiviä, vaihtuvia työviikkoja ja opettajia. Mitä silloin tapahtuu, jos ei jaksa? Mitä sitten, jos opinnot eivät etene, aamuisin on vaikea päästä sängystä ylös ja tavarat ovat häviksissä? Valmistuuko nuori?

Varsinais-Suomen työpajat ovat tehneet pitkään yhteistyötä oppilaitosten kanssa, kun on kyse erityisopiskelijoiden työssäoppimisesta tai vaikkapa valmistumisen jälkeisestä työllistymisestä. Pajoilla opiskelija on saanut yksilöapua, jota oppilaitokset eivät ole pystyneet tarjoamaan. Henkilökohtaisen tuen lisäksi ryhmät ovat pieniä ja työskentelytila on näin ollen rauhallisempi. Työpajat ovat tulleet apuun niissä tilanteissa, joissa nuori on syystä tai toisesta ”jäähyllä” oppilaitoksesta, opinnot ovat keskeytyneet ja tulevaisuudesta ei tiedä. Oli nuoren tausta mikä hyvänsä, hän tekee voimiansa ja taitojensa mukaisia työtehtäviä eri työpisteissä sekä vahvistaa elämänhallinnan taitojaan.

Askel eteenpäin

MAST-projektin puitteissa on oppilaitoksien ja työpajojen yhteistyötä kehitetty astetta pidemmälle ja nyt voidaan tunnustaa työpajoilla tehtävä työskentely osaksi valmistuvan opiskelijan opintoja. Tämä on vaatinut oppilaitoksen johdon myönteistä suhtautumista erilaisia ratkaisuja kohtaan sekä tahtotilaa hyväksyä

se, ettei oppilaitoksen ympäristö ole aina paras vaihtoehto nuorelle.

Projektissa pajatyöntekijät ovat voineet käyttää vahvuuksiaan hyväksi ja tukea ammattiaineiden opettajaa löytämään erilaisia tapoja tehdä ja oppia työvaltaisesti esimerkiksi ilman kokeita ja tenttejä. Ammattiaineiden opettajat ovat taas jakaneet pedagogista näkemystä ja tuoneet opetussuunnitelmien tavoitteellista toimintaa pajan arkeen.

Mitä se on konkreettisesti vaatinut? Oppilaitosyhteistyössä mukana ovat olleet ammattiaineiden opettajat, opinto-ohjaajat, oppilaitoksen urasuunnittelijat, rästipajan opettajat sekä terveydenhoidon ammattilaiset: lääkäri, psykologi, terveydenhoitaja. Työpajoilla yksilövalmentajat, työvalmentajat sekä muu pajahenkilöstö ovat loistavasti tuoneet oman ammattitaitonsa esiin ja yhdessä olemme saaneet kokea onnistumisen iloa. Työ ei aina ole ollut helppoa, mutta hyvän ja pitkäjänteisen yhteistyön siemen on nyt kylvetty ja tämä kasvi itää jo kovaa vauhtia!

Varsinais-Suomen työpajakoordinaattori **Taina Laaksonen**
Turun kaupungin nuorisoasiainkeskus
taina.laaksonen@turku.fi

MAST-hankkeen oppilaitos-pajayhteistyöopettaja
Anne Aksentjev
Turun kaupungin kasvatus- ja opetustoimi /
Turun ammatti-instituutti
anne.aksentjev@turku.fi

Paja ammatillisen koulutuksen kumppanina

"Neuvoisitteko minne päin minun pitäisi mennä", pyysi Liisa.

"Riippuu siitä, minne haluat päästä", sanoi kissa.

"En minä välitä minne", Liisa sanoi.

"Sitten ei ole väliä minne päin menet", kissa sanoi.

"Kunhan pääsen jonnekin", Liisa selitti.

"Jonnekin sinä kyllä pääset, jos vain jatkat kävelemistä tarpeeksi kauan", kissa sanoi.

Edellinen Liisa Ihmemaassa -vuoropuhelu kuvaa hyvin sitä tilannetta, missä monen nuoren kanssa tänä päivänä ammatillisissa oppilaitoksissa ollaan. Elämän suunta on hukassa, vaikka halua mennä eteenpäin kyllä olisi.

Kun oma suunta on hukassa, on nuoren kannalta tärkeää, että ammatilliset oppilaitokset, pajatoiminta ja muut toimijat muodostavat toimivan verkoston. Verkostoyhteistyö on vuorovaikutuksellinen prosessi, jossa kyse on ensisijaisesti yhteisen tavoitteen toteuttamisesta. Tällöin on tärkeää, että verkoston toimijoiden suhteet muotoutuvat monimuotoisiksi, intensiivisiksi, luottamuksellisiksi ja aikajän-teeltään pitkäksi.

Jotta yhteistyö olisi toimivaa, on verkoston toimijoiden ymmärrettävä asiat samalla tavalla. Tähän päästään yhteisellä koulutuksella ja aktiivisella keskinäisellä viestinnällä. Oppilaitosten on avattava suunnitelmansa, työtapsansa ja opetuksensa niin, että niiden sisältö on ymmärrettävissä myös työpajoilla. Pajojen puolestaan on tuotava toimintatapsansa ja tukimuotonsa oppilaitosten ulottuville siten, että niihin on helppo tarttua. Tämän prosessin onnistuminen on toimivan tuen edellytys.

Toimiva kumppanuus

Raision ammattiopiston ravintotalousosaston yhteistyö pajojen kanssa on keskittynyt perustukseen eli opiskelijan saattamiseen opiskelukuntoon. Haasteina on ollut se, että nuoren oman elämän suunta

on ollut hukassa tai opiskelijalla ei ole ollut opiskelun edellyttämiä sosiaalisia taitoja. Ensisijaisena tavoitteena on siten ollut nuoren elämänhallinnan ja opiskelutaitojen tukeminen, ei niinkään itse opintojen edistyminen. Jos työpajalla suoritettavat jaksot ovat sisällöltään jotenkin vastanneet puuttuvia opintoja, on jakso voitu hyväksilukea osaksi nuoren opintoja. Tällainen yhteistyö on etenkin Rainasäätiön kanssa toiminut hyvin.

Toimivassa kumppanuudessaakin on aina kehittämisen varaa. Yhteistyön kehittäminen vaatii vielä oppilaitoksen ja pajojen toimintojen avaamista niin, että verkosto toimisi mahdollisimman avoimesti. Työtä ja tiedotusta on kohdistettava enemmän käytännön toimijoille: opettajille ja ohjaajille. Toimiva yhteistyö kun alkaa koulumaailman arjen tarpeiden avaamisesta ja pajatarjonnan yhteensovittamisesta.

Koulutuspäällikkö **Kari Jaakkola**,
Raision seudun koulutuskuntayhtymä /
Raision ammattiopisto
kari.jaakkola@raseko.fi

Kommentti:

"Olemme projektin aikana kehittäneet uuden palvelutuotteen, jota voimme myydä ja joka tuo pajaamme lisää aineellisia ja aineettomia resursseja ja näin pystymme palvelemaan nuoria ja yhteiskuntaa entistä paremmin. Olemme luoneet yhteyksiä ammatillisen koulutuksen toteuttajaorganisaatioihin ja opetelleet uuden tavan tarkastella pajatyötä opetussuunnitelman kaltaisesti. Olemme opetelleet dokumentoimaan, mitä valmentautajat oppivat meillä ollessaan, mikä kohentaa palvelujemme laatua entisestään. Pajavalmennus on tullut tutummaksi toisen asteen oppilaitoksissa, mikä helpottaa yhteistyötä jatkossa. Lisäksi hankkeessa on pidetty esillä nuorten kuulemista, joka toivottavasti kohentaa palvelujen vaikuttavuutta."

Toiminnanjohtaja **Risto Tolonen**
Kaarinan nuoret pajamestarit ry
risto.tolonen@pajamestarit.net

Oppilaitoksen työpaja ja pajayhteistyö

Loimaan ammatti- ja aikuisopisto käynnisti teknisen työpajan vuoden 2010 alusta Ylistaronkadun yksikössä, jossa toimii myös Loimaan kaupungin nuorten työpaja. Tekninen työpaja on suunnattu nuorille, joiden opiskelu omassa ryhmässä ei ole edistynyt, alavalinta on ollut väärä ja heille on kertynyt poissaoloja. Pajalla nuoret tekevät lähinnä puu-, rakennus- ja tekstiilialan töitä.

Nuoret ohjautuvat pajalle opiskelijahuollon kautta. Opiskelijan ja hänen huoltajansa kanssa käydään siirtymävaiheessa ohjauskeskustelut. Pajajaksoson pituus vaihtelee muutamista viikoista kokonaiseen lukukauteen ja jakson aikana nuorella on mahdollisuus myös koulutus- tai työkokeiluun. Teknisen pajan opiskelijat ovat pääsääntöisesti opiskelujen alkuvaiheessa.

Pajaohjaaja toimii yhteistyössä oppilaitoksen koulutusalojen, opiskelijahuollon ja muun tukiverkoston kanssa. Työpajalla tuki kohdistuu ammatillisiin opintoihin ja henkilökohtaisten opiskelujen perusedellytysten luomiseen. Elämänhallinnan kokonaisuudet, kuten päivärytmin saattaminen ja henkilökohtaisista asioista, kuten opiskelusta ja terveydestä huolehtiminen, ovat tavoitteina koko työpajajakson ajan. Tähän nuoret saavat opiskelijahuollon ohjausta ja tukea koko jakson ajan. Lisäksi nuorella on mahdollisuus saada esimerkiksi etsivän nuorisotyön palveluja ja uraohjausta.

Pajajaksolla opinnot etenevät nuoren henkilökohtaisen suunnitelman mukaisesti vapaasti valittavien, yhteisten ja ammatillisten aineiden osalta. Samanaikaisesti nuoret voivat lisäksi osallistua muiden ryhmien, kuten ammattistartin ja oman perusr ryhmän opintoihin. Nuori voi jatkaa työpajajakson jälkeen omalla alalla, hakeutua toiselle alalle, siirtyä työelämään tai muiden tukipalveluiden piiriin.

Hankeaikana 25 pajaopiskelijasta yhdeksän on jatkanut opiskeluaan omalla alalla, alaa on vaihtanut 12 opiskelijaa,

muiden palveluiden piiriin on siirtynyt neljä opiskelijaa ja tähän mennessä yksi opiskelija on valmistunut. Opiskelijoita on tullut seuraavilta aloilta: kone ja metalli, auto, rakennus, sähkö, catering, hius, datanomi ja sisustusartesani.

Palaute työpajatoiminnasta oppilaitoksen omana tukipalveluna on ollut positiivista. Pajatoiminta ehkäisee nuoren syrjäytymistä ja tukee elämänhallintaa. Ohjaajana toimiva aikuinen luo turvallisuutta sekä pysyvyyttä nuoren elämään ja jakson jälkeen nuoren elämänhallintataidot ja opiskeluvaihtoehdot vahvistuvat.

Hankevastaava,
nuorisosihteeri **Pirkko Suhonen**
Lounais-Suomen koulutuskuntayhtymä
pirkko.suhonen@lskky.fi

Teoriassa pajalla - rästiin jääneiden Atto-aineiden suorittaminen pajalla

MAST-hankkeen aikana rakennettiin teoriaopintojen suorittamiseen malli, jonka tavoitteena on tukea nuoren tutkintoon kuuluvien opintojen etenemistä suunnitellussa aikataulussa myös työpajajakson aikana. Mallissa keskeistä on työpajan ja rästipajan välinen yhteistyö. Toimiva yhteistyö on mahdollistanut nopean puuttumisen opintoihin liittyviin asioihin tarpeen vaatiessa.

Nuori suorittaa teoriaopinnot pääsääntöisesti rästipajalla ennalta sovittuina päivinä. Säännölliset rästipajapäivät helpottavat työpajalla suoritettavien töiden suunnittelua ja toteutusta ja auttavat opiskelijaa muistamaan, missä milloinkin pitäisi olla.

Rästipajan opettaja ilmoittaa sähköpostitse työpajalle opiskelijan läsnäolot ja suoritukset rästipajalla sekä havainnot opiskelijan motivaatiosta ja asenteesta tehtäviä kohtaan. Samalla opettaja kertoo nuorelle annetuista kotitehtävistä, jolloin työpajalla voidaan tukea opiskelijaa niiden tekemisessä. Rästipajan opettaja ilmoittaa työpajalle myös sen, jos opiskelija ei ole saapunut sovitusti rästipajalle. Tällöin työpajan yksilövalmentaja selvittää poissaoloa ja pitää yhteyttä opiskelijaan sekä tarvittaessa oppilaitoksen MAST-opettajaan. Yksilövalmentaja puolestaan informoi rästipajan opettajaa, jos työpajalla on havaittu motivaatiovaikeuksia kotitehtäviä tai rästipajaopintoja kohtaan.

Teoriaopintojakson lopuksi rästipajaopettaja lähettää työpajalle tiedon suoritetuista tunneista ja aineista. Tiedot kerätään yhteen ja dokumentoidaan työpajalla käytössä olevaan VAT-järjestelmään, josta tietoja on helppo tarkastaa.

Työpajan kannalta käytännön toteutuksessa on ollut tärkeää mutkaton ja toimiva yhteistyö oppilaitoksen MAST-opettajan ja muiden opettajien kanssa, joka mahdollisti opiskelijan kokonaisvaltaisen tukemisen riittävän ajoissa. Opiskelijalta lopuksi saatu positiivinen palaute on ollut kannustavaa sekä pajan että oppilaitoksen näkökulmasta.

Yksilövalmentaja **Kaisa Hurskainen**
Kaarinan nuoret pajamestarit ry
kaisa.hurskainen@pajamestarit.net

Ensimmäinen nuori pajasta ulos

Varsinais-Suomen suurimpien ammattilisten oppilaitosten ja nuorten työpajojen yhteistyö sai ensimmäisen sulkansa Kaarinan nuoret pajamestarit ry:n työpajalla, kun ensimmäinen pajalla opiskellut nuori vastaanotti tutkintotodistuksensa helmikuussa 2011.

“Olet tienraivaaja ja hyvä esimerkki siitä, että oppia voi muuallakin kuin luokahuoneessa”, kehui Turun ammatti-instituutin kaupan ja ravitsemuspalveluiden rehtori Terhi Hotokka suurtaloukokiksi valmistunutta Taru Hillirantaa. Tienraivaajasta voidaan todella puhua, sillä Taru on maakunnan ensimmäinen tutkinnon suorittanut pajanuori.

Tarun kohdalla mahdollisuus opiskella ammatillisia opintoja pajalla tuli kreivin aikaan. Opinnot olivat keskeytyneissä ja opinto-ohjaajien kanssa mietittiin muita vaihtoehtoja opintojen suorittamiseksi loppuun. “Sitten minulle kerrottiin, että on olemassa tällainen MAST-hanke, jossa voi suorittaa opintoja työpajalla, ja tarjottiin mahdollisuutta, että voisin siirtyä sinne. Alussa vähän ihmettelin, mitä opiskelu työpajalla tarkoittaa”, hän muistelee. Opiskeluympäristön muutos vaikutti Tarun opiskeluun ja motivaatioon niin, että tuloksena on valmis tutkinto.

Kaarinassa Tarulle avautui mahdollisuus tehdä aliansa liittyviä töitä pienessä työyhteisössä. Opintoihin liittyvät tentit ja näytöt hän kävi suorittamassa Turun ammatti-instituutissa, mutta muuten työtehtävät olivat ”peruskeittiöhommia”. ”Laitoin ruokaa, leivoin, olin kassalla. Täällä tuli sellainen olo, että oli oikeissa töissä, kun työtehtävät olivat päivittäisiä normaaleja tehtäviä”, hän muistelee.

Työpajalla työskentely ei ole mitään lastenleikkiä. Työtehtävien lisäksi suoritettavat opinnot pistävät motivaation koetukselle. Tarun työskentelyä helpotti nuorten työpajan antama tuki. “Pajalla olen saanut tosi paljon ohjausta ja tukea työntekoon. Koulussa oli iso ryhmä ja opettajilla ei ollut aikaa ohjata niin paljon yhtä opiskelijaa”, hän kertoo. Tulevaisuuden suhteen Tarulla on selvä toive: työskentely pienessä lounaskahvilassa joko oikeassa työpaikassa tai työharjoittelussa.

Projektikoordinaattori Mika Salonen
Turun kaupungin kasvatus- ja
opetustoimi / suunnittelu- ja
kehittämispalvelut
mika.salonen@turku.fi

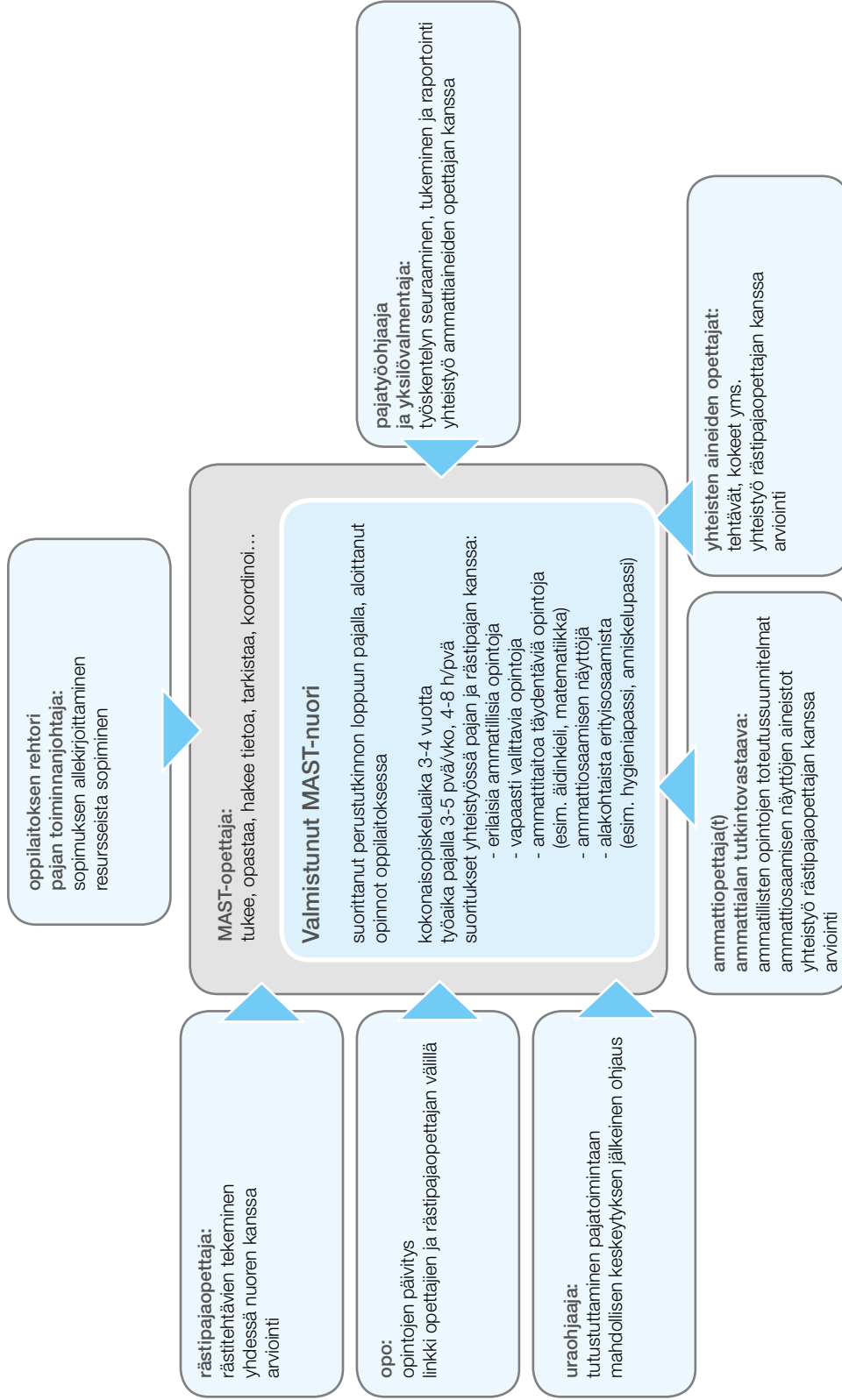
Millaista on MAST-opettajan työ?

Aloittaessani MAST-opettajana en tiennyt edes oikein omaa ”titteliäni”. Töitä sitä vastoin oli ja työnkuvakin muotoutui ajan kuluessa. Alusta asti oli selvää, että oppilaitoksen ja pajan väliin tarvitaan oppilaitoksesta opettajaa, eräänlaista tulkkiä, joka tuntee opetussuunnitelmat, osaa auttaa näyttöasioissa ja on lisäksi työskennellyt erilaisten hyväksilukemiskaavakkeiden, opintokorttien ja todistusten kanssa. Tutkintovastaavan töitä tehdessäni olen myös törmännyt tilanteisiin, joissa nuoren opinnot ovat keskeytyneet tai nuori on erotettu. Mitä voitaisiin tehdä, jotta näin ei pääsisi tapahtumaan.

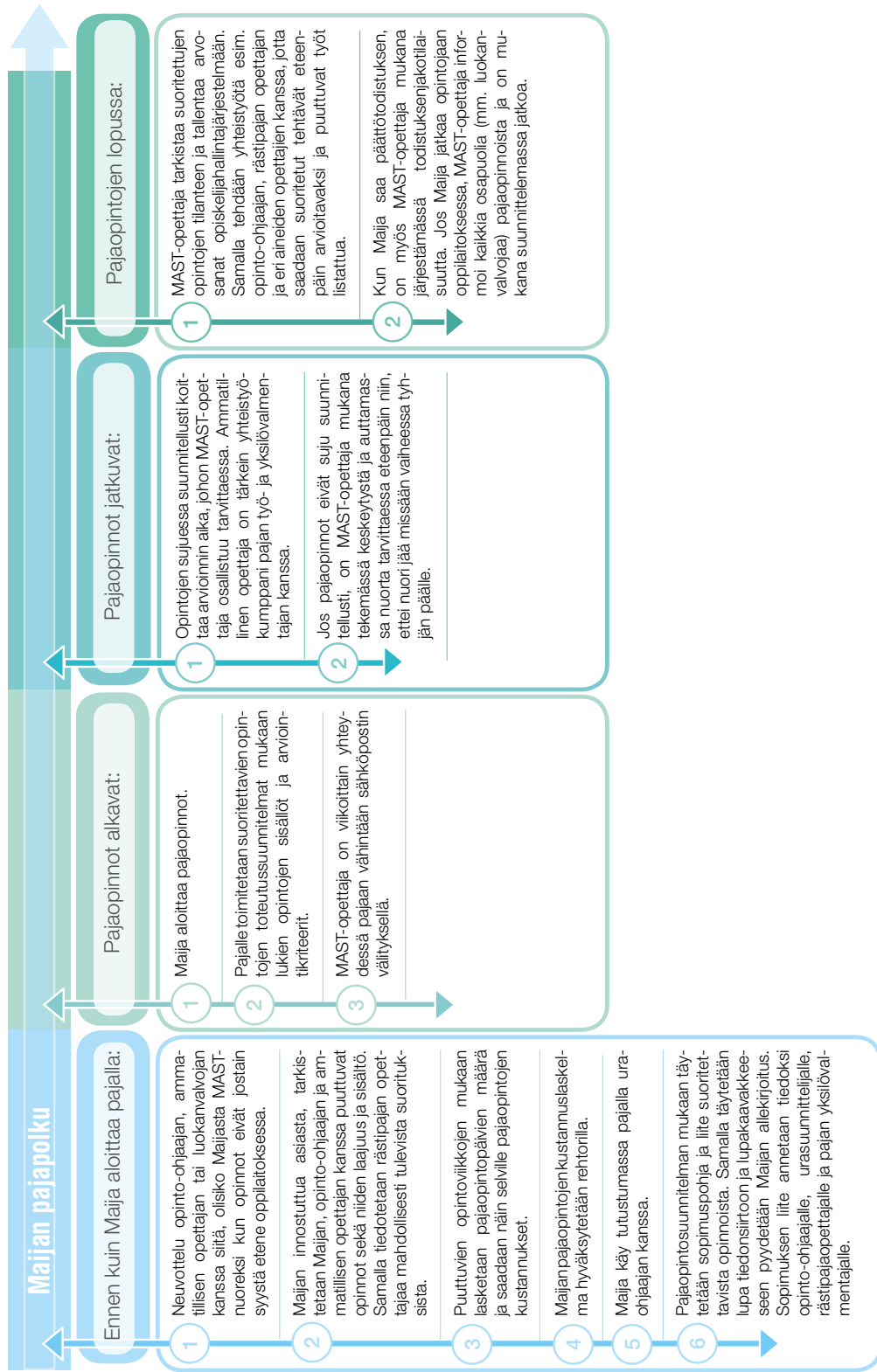
MAST-opettajan työn ydin on epäkohtiin puuttuminen käytännön toiminnalla. Jos jossakin yllä olevasta ”palveluketjusta” jokin neuvottelukumppani ei toimi niin kuin on sovittu, siihen pitää puuttua mahdollisimman nopeasti ja mahdollisuuksien mukaan myös paikata tai sijaistaa. Informaation levittäminen ja rehellinen toiminnan kuvaus on tärkeää. Työtä tehdään haastavien nuorten kanssa, joilla MAST-tilaisuus on se ainoa, jolla voidaan edetä opinnoissa. Yleensä kaikki muu mahdollinen on jo tehty. Kuitenkin vaikka kuinka yrittäisimme, aina ei voi onnistua. Mutta jos olemme parhaamme yrittäneet, enempään emme pysty.

MAST-hankkeen oppilaitos-
pajayhteistyöpöpettaja
Anne Aksentjev
Turun kaupungin kasvatus- ja
opetustoimi /
Turun ammatti-instituutti
anne.aksentjev@turku.fi

Pajalla opiskelevan nuoren verkosto

Oppilaitos-pajayhteistyöopettajan eli tuttavallisemmin MAST-opettajan työnkuva

HYVÄT KÄYTÄNNÖT / TOINEN NIVELVAIHE

Miksi MAST on MUST siirryttäessä työelämään

Monen ammattiin valmistuvan siirtyminen työelämään ei onnistu ilman tukea. Työvoimahallinnon toimenpiteet yksinään eivät aina riitä, vaan valmistuvien opiskelijoiden tukemiseen tarvitaan moniammatillista yhteistyötä, jossa oppilaitoksilla on suuri rooli.

Kun koulutustakuu nähdään laajana jatkumona perusopetuksesta toisen asteen kautta työelämään, on tähän toiseen nivelvaiheeseen kiinnitettävä erityistä huomiota. Valmistuvat opiskelijat tarvitsevat ohjausta ja tietoa, malleja, miten työtä haetaan ja miten markkinoita itseään. Osa tarvitsee jopa saattajaa, tukijaa, joka seuraa ja auttaa vielä tässäkin vaiheessa.

Oppilaitoksissa tämä edellyttää, että toisen nivelvaiheen tukemiseen liittyvän ohjaustyön tarpeellisuus tunnustetaan ja tarpeisiin halutaan vastata. Tähtäin pitää siirtää tutkinnon suorittamisesta työelämään pääsemiseen. Ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on, että valmistuttuaan nuori osaa toimia omalla alallaan työyhteisön jäsenenä.

Kevät tulee, oletko valmis?

Ammatillisen koulutuksen tärkein tavoite on huolehtia siitä, että oppilaitokseen valitut nuoret suorittavat tutkintonsa ja siirtyvät työelämään. Opiskelijat tarvitsevat monenlaisia tietoja ja taitoja työelämään siirtymisen nivelvaiheessa. Osa opiskelijoista tarvitsee myös tukea saadakseen suoritettua tutkinnon loppuun.

Salon seudun ammattiopiston kaikissa koulutaloissa on järjestetty kevätlukukauden alkupuolella Kevät tulee, oletko valmis? -teemaviikot vastaamaan opiskelijoiden työelämätiedon ja tuen tarpeeseen. Teemaviikon nimen mukaisesti opiskelijoita kannustetaan varmistamaan valmistumisensa. Kun opiskelijahuoltohenkilöstö ja ryhmänohjaajat käyvät opiskelijoiden kanssa henkilökohtaisia ohjauskeskusteluja, haetaan vastauksia muun muassa kysymyksiin, ovatko vaaditut opinto-suoritukset koossa, mitä tehdä, jos suorituksia puuttuu ja onko valmistuminen vielä mahdollista kevätlukukauden aikana. Samalla ohjaajat kannustavat opiskelijaa tarttumaan toimeen rästien suorittamiseksi.

Toinen teemaviikkojen tavoite on tiedottaa opiskelijoille työn hakemiseen liittyvistä asioista, työelämän pelisäännöistä sekä jatko-opintomahdollisuuksista. Työelämän

ja ammattiliittojen edustajat esittelevät toimintaansa ja tuovat terveiset työelämästä. Teemaviikoille osallistuvat TE-toimiston ja yritysten edustajat pyrkivät päivien aikana vastaamaan esimerkiksi seuraavanlaisiin valmistumassa olevaa nuorta askarruttaviin kysymyksiin:

- Mitä pitää tehdä, jos työtä ei valmistumisen jälkeen löydy?
- Keneen ollaan yhteydessä ja millä aikataululla kannattaa toimia?
- Mitkä asiat ovat tärkeitä, jotta työelämään pääsee kiinni?
- Miten tulee toimia, että työssä onnistuu?
- Mitkä ovat työntekijän velvollisuudet, oikeudet ja etuudet?

Lisäksi Yrityssalo Oy:n edustajat muistuttavat nuoria mahdollisuudesta työllistää itse itsensä yrittäjänä. Jatko-opintoihin liittyvää tietoa jaetaan ammattikorkeakoulujen edustajien ja ammattiopiston opinto-ohjaajien järjestämissä infotilaisuuksissa.

Kevät tulee, oletko valmis? -teemaviikot ovat tulleet jäädäkseen osaksi Salon seudun ammattiopiston kevättä. Opiskelijoille viikot tarjoavat evästyä lähteä valmiimpina työelämässä eteenpäin.

Projektsuunnittelija Mervi Leino
Salon seudun koulutus kuntayhtymä /
Salon seudun ammattiopisto
mervi.leino@sskky.fi

**Kevät tulee, oletko valmis? -viikkojen teemat (n.1,5–2 h/aihe)
Salon seudun ammattiopistossa:**

- työ- ja elinkeinotoimiston infopiste; tietoa vapaista työpaikoista, työelämäasioista ja TE-toimiston palveluista
- Varmistathan valmistumisesi -infopiste, MAST-hanke
- työelämän pelisäännöt / Kesäduunari-info; SAK esittäytyy
- ammattiliittojen infopisteet (mm. JHL, Metalliliitto, PAM, Tehy, Super)
- Yrityssalo Oy:n infopiste; tukea ja tietoa aloittavan yrittäjän toimintaan
- jatko-opinnot ammattikorkeakoulussa, eri alojen opinto-ohjaajat esittelevät

Samaan aikaan Loimaalla

Salon seudun ammattiopiston työnhaun teemaviikkoja on Loimaan ammatti- ja aikuisopistossa muokattu oman oppilaitoksen näköiseksi infopäiväksi. Keväällä 2011 ensimmäisen kerran järjestetty infopäivä sisälsi messutyyppisten infopisteiden lisäksi työelämän ja puolustusvoimien edustajien luentoja.

Infopisteillä valmistuville opiskelijoille esiteltiin niin jatko-opintomahdollisuuksia kuin viranomaispalvelujakin. Työelämä tietoutta sai kartutettua myös työntekijöiden ammatillisten keskusjärjestöjen esittelypisteillä.

Tiedonhankinnan kannustimeksi Loimaan infopäivässä oli järjestetty kilpailu, jossa tulevat ammattilaiset etsivät vastaukset yhdeksään messutapahtuman organisaatioihin liittyvään kysymykseen. Oikein vastanneiden kesken arvottiin tablet-pc.

Kuraattori Arja-Maija Ojanen

Lounais-Suomen koulutuskuntayhtymä / Loimaan ammatti- ja aikuisopisto
arja-maija.ojanen@lskky.fi

Ammattistartin ohjaaja Tiina Lähteenmäki

Lounais-Suomen koulutuskuntayhtymä / Loimaan ammatti- ja aikuisopisto
tiina.lahtenmaki@lskky.fi

Työelämän pelikädestä tukea työllistymiseen

Työelämän pelikäsi on työnhaun materiaali- ja harjoittelupaketti, joka on suunnattu ammatillisesta koulutuksesta valmistuville nuorille, joilla ei välttämättä ole muuta työkokemusta kuin opintoihin kuuluva työssäoppiminen. Paketti koostuu kahdesta osasta: sähköisestä materiaalista ja työkirjasta, joita voi käyttää yhdessä ja erikseen.

Työelämän pelikäden materiaali on järjestetty niin, että se kattaa koko työnhaun prosessin, joten sitä voi hyvin käyttää yhden opintoviikon mittaisen kurssin runkona. Sekä sähköinen materiaali että opiskelijan työkirja ovat rakenteeltaan samanlaiset.

Materiaalin punaisena lankana kulkee ajatus siitä, että tutkintotodistus ei ole tae tiestä tähtiin, vaan työura on pitkä ja alkaa aina jostakin.

Projektikoordinaattori Vesa Malinen

Turun kaupungin kasvatus- ja opetustoimi / VaSiTe-hanke
vesa.malinen@turku.fi

Erityistä tukea tarvitsevan nuoren ohjaaminen työelämään

Turun ammatti-instituutissa tarjotaan apua erityistukea tarvitseville valmistuville opiskelijoille. Tuki kohdistuu lähinnä pienryhmissä opiskelleille sekä yksittäisille nuorille, joille on tehty henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Vuosittain ohjauksessa on mukana 10-20 nuorta.

Toimintaprosessi:

- 1 Opettajat kartoittavat yhdessä urasuunnittelijoiden kanssa erityistuen tarpeessa olevien valmistuvien opiskelijoiden määrän sekä työelämään siirtymisessä tarvittavan tuen.
- 2 Opettaja ja urasuunnittelija keskustelevat opiskelijan kanssa työelämään siirtymisestä ja selvittävät opiskelijan näkemyksen tuen tarpeesta. Keskustelun pohjana on olemassa oleva HOJKS sekä kehityskeskustelulomake.
- 3 Urasuunnittelijat kutsuvat Turun TE-toimiston palvelukeskuksen johtavan työvoimaneuvojan koululle kertomaan TE-toimiston palveluista. Samalla varataan opiskelijoille henkilökohtainen aika työvoimaneuvojalle.
- 4 Juuri ennen opiskelijoiden valmistumista urasuunnittelijat auttavat nuorta ilmoittautumaan työnhakijaksi TE-toimistoon sekä selvittävät kaikki tarvittavat lausunnot (esim. lääkärin B-lausunto).
- 5 Urasuunnittelijat menevät nuoren kanssa TE-toimistoon, jossa yhdessä pohditaan nuoren tulevaisuudensuunnitelmia ja suunnitellaan vaihtoehtoisia työllistymiskeinoja (työelämävalmennus, työkokeilu tai muu tuettu työtoiminta), mikäli sijoittuminen avoimille työmarkkinoille on epävarmaa.
- 6 Urasuunnittelijat auttavat tarvittaessa tuetun työtoimintapaikan saamisessa tai saattavat muun tuen piiriin.
- 7 Mikäli nuori ei kuulu Turun TE-toimiston palveluiden piiriin, ohjataan nuori saman prosessin mukaan oman paikkakuntansa TE-toimistoon. Yhteistyötä tehdään tarvittaessa nuoren oman verkoston kanssa (esim. sosiaalityöntekijä, etsivä nuorisotyöntekijä, pajahenkilökunta).

Toiminnan edellytyksenä on alueella toimivien viranomaisten yhteistyö, verkostoituminen ja alueella toimivien palveluiden tuntemus. Tarjolla tulee olla riittävästi tuetun työllistymisen keinoja sekä yrityksiä, jotka ovat kiinnostuneita tarjoamaan tuettuja työharjoittelumahdollisuuksia juuri valmistuneille opiskelijoille.

Uraohjaajat **Sari Jansson** ja **Outi Tauriala-Tolonen**
Turun kaupungin kasvatus- ja opetustoimi / Turun ammatti-instituutti
sari.jansson@turku.fi ja outi.tauriala-tolonen@turku.fi

Kehityskeskustelulomake

MAST-hankkeen tuottama kehityskeskustelulomake on helpottanut varsinkin erityisopiskelijan asioimista TE-toimistossa, sillä virkailijan ei tarvitse enää käydä asiakkaan tilannetta läpi alusta alkaen. Lomakkeen käyttöönoton myötä oppilaitoksen ja TE-toimiston tiedonsiirrosta on tullut organisoidumpaa.

Lomakkeeseen kootaan opiskelijan työllistymisen kannalta tärkeitä tietoja työssäoppimisesta, opintojen aikaisista tukitoimista sekä työllistymis- ja muista jatkosuunnitelmista. Opiskelijat täyttävät lomakkeen erityisopettajien avustuksella ja urasuunnittelijat käyttävät sitä HOJKS:n ohella jatkokeskustelujen pohjana. Tässä prosessissa on tärkeää miettiä, mikä tieto on työllistymisen kannalta relevanttia ja mikä ei.

Kehityskeskustelulomake siirtyy valmistuneen opiskelijan mukana TE-toimistoon ensimmäisen käynnin yhteydessä, jos opiskelija on antanut siihen luvan. Kun työllistymiseen vaikuttavat asiat on kuvattu jo valmiiksi, lähtee työnhakuprosessi nopeammin ja tehokkaammin käyntiin.

Kehityskeskustelulomake ja hankkeessa kehitetyt muut lomakkeet löytyvät ohjeineen MAST-hankkeen internetsivuilta
www.mastohjaus.fi/lomakkeet.html.

Millaista on työhönvalmentajan työ Bovallius-ammattiopistossa?

Bovallius-ammattiopiston opiskelijat saavat yksilöllistä tukea työelämään pääsemiseksi koko opintojensa ajan. Tuki suunnitellaan opiskelijan tarpeiden mukaan. Sovitut tukimuodot kirjataan opiskelijan HOJKSiin ja niiden toteutumista arvioidaan säännöllisesti.

Työhönvalmennus on olennainen tukimuoto monelle opiskelijalle, sillä työllistyminen on haastavaa osatyökykyiselle nuorelle. Omien opiskelijoiden lisäksi Bovallius-ammattiopiston työhönvalmentajat tarjoavat tukea ja ohjausta työnhakuun myös muiden oppilaitosten opiskelijoille sekä työhallinnon asiakkaille.

Tyypillisesti työhönvalmentaja tukee opiskelijaa sopivan työssäoppimispaikan löytämisessä. Työssäoppimisen suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa opettaja. Työhönvalmentaja on siis opiskelijan tuki, Bovallius-ammattiopiston opiskelijalle tarjoamaa ekstrapä.

Tärkeä osa työhönvalmentajan työtä on opiskelijan motivointi ja rohkaiseminen työpaikassa toimimiseen. Työssäoppimisyksikön alussa työhönvalmentaja on myös usein opiskelijan tukena työpaikalla ja auttaa esimerkiksi työtaitojen oppimisessa.

Työhönvalmentajan tehtäviin kuuluu usein työpaikan henkilöstön perehdyttäminen opiskelijan ohjaamiseen. Koska hän tuntee hyvin opiskelijan valmiudet, hän voi auttaa yhteisten pelisääntöjen tai opiskelijaa helpottavien käytäntöjen sopimisessa työpaikalla. Työnantajalle tiedottaminen on työhönvalmentajan osaamista; työnantajat eivät useinkaan tiedä mahdollisuuksistaan saada tukea työllistämiseen.

Opintojen loppusuoralla työhönvalmentajan tuki opiskelijan työllistymiseksi avoimille tai tuetuille työmarkkinoille korostuu. Hän auttaa opiskelijaa ilmoittautumaan työnhakijaksi TE-toimistoon, mikäli opiskelija ei työllisty suoraan valmistuessaan. Tavoitteellinen työhönvalmennus voi jatkua myös opintojen päättymisen jälkeen, jolloin palvelun maksaa työhallinto.

Työhönvalmentaja on ammattilainen kumppanuuksien ja verkostojen rakentamisessa. Hän tuntee alueen työpaikat, työmarkkinatilanteen ja työllistymisen tukimuodot. Tietoa työhönvalmennuksen toimintavoista ja hyödyistä on jaettu MAST-toimijaverkostossa. Myös muita työllistymistä edistäviä toimintatapoja on kehitetty ja otettu käyttöön hankkeen aikana. Niistä mainittakoon Työelämätaidot-kurssi, joka toteutetaan vapaasti valittavien opintojen osana. Bovallius-ammattiopistossa kehitetään parhailaan myös osatyökykyisten henkilöiden työllistämisen ohjaus-, tieto- ja neuvontapalvelua.

Projektikoordinaattori Piia Virtanen
Bovallius-ammattiopisto Turku
pia.virtanen@bovallius.fi

Uusikaupunki ja Novida yhteistoimin nuorisotyöttömyyttä vastaan

Nuorisotyöttömyyden kasvu ja ammattiin valmistuvien vaikeat työllistymisnäkömät vuonna 2009 saivat Uudenkaupungin ammattiopisto Novidan toimimaan. Pyrkimyksenä oli etsiä uusia innovaatioita nuorten työllisyyden edistämiseksi. Työtä tehtiin oppilaitoksessa yhteistyössä alueen elinkeinoelämän kanssa. Tärkeänä kumppanina toimi myös MAST-verkosto, jossa ideoita jalostettiin yhdessä maakunnan muiden toimijoiden kanssa.

Novidassa suunniteltiin ja tehtiin työtä valmistuvien opiskelijoiden työllistymisen tukemiseksi ja MAST-projektin puitteissa keskityttiin etenkin toisen nivelvaiheen eli työelämään siirtymisen vahvistamiseen. Tämä ei kuitenkaan riittänyt, vaan tarvittiin tukitoimia vielä valmistumisen jälkeenkkin. Tähän tarvittiin kuntien panosta ja keskustelua toiselta asteelta valmistuvien tukemisesta ensimmäiseen työsuhteeseen, jota pidetään erityisen tärkeänä syrjäytymiskehityksen ehkäisemisen kannalta.

Yllätetään ennustajat – Uudelta kaupungilta vihreää valoa

MAST-verkoston kautta valmisteltiin kirje kuntapäätäjille (ks. samasta aiheesta myös s. 12), jossa toivottiin kuntia panostamaan ammattiin valmistuvien työllistämiseen. Novidan toimialueella eli Vakka-Suomessa palaute oli myönteistä. Merkittävimmin ajatukseen tarttui Uusi-kaupunki, jolla oli jo pitkä historia yhteistyöstä oppilaitoksen kanssa. Kaupungin päättäjät niin kaupunginhallituksessa kuin -valtuustossakin ymmärsivät, että elinkeinoelämän vaikeudet tulisivat entistä enemmän heijastumaan nuorisotyöttömyyteen ja nyt tarvittiin konkreettisia toimenpiteitä.

Kaupunki päätti lähteä tukemaan rahallisesti nuorten työllistymistä. Vuonna 2010 tuki kohdennettiin ensisijaisesti alle

25-vuotiaisiin samana vuonna ammatillisen tutkinnon suorittaneisiin työttömiin uusikaupunkilaisiin nuoriin. Myöhemmin myös vuosina 2008–2009 valmistuneet, edelleen työttömänä olevat nuoret hyväksyttiin hankkeeseen, joka sai nimekseen Yllätetään ennustajat.

Kaupungin tuen edellytyksenä oli, että nuoren työsuhde kestää vähintään puoli vuotta ja että nuorelle maksetaan työehtosopimuksen mukaista palkkaa. Kaupungilta saatavan tuen lisäksi työnantajalla, jonka tuli olla uusikaupunkilainen yritys, oli mahdollisuus saada työ- ja elinkeinotoimiston myöntämää palkkatukea nuoren työllistämiseen.

Työllistämisen tukemista kaupungin varoin päätettiin jatkaa Uudessakaupungissa myös vuonna 2011 Uusien mahdollisuuksien tori -hankkeen puitteissa. Tuki kohdennettiin alle 25-vuotiaisiin työttömiin, joilla oli ammatillinen tutkinto. Tukea saavan yrityksen ei tarvinnut olla enää uusikaupunkilainen, kunhan se työllistää uusikaupunkilaisen nuoren. Vuosina 2010–2011 tukea on myönnetty lähes 50 nuoren työllistämiseen ja sitä on esitetty jatkettavaksi myös vuonna 2012.

Täältä tullaan työelämä

Samanaikaisesti kunnan toimien ohella on Novidassa kehitetty oppilaitoksesta työelämään siirtymistä tukevaa toimintaa. Valmistuville nuorille on järjestetty henkilökohtaista ohjausta työnhakuun, ja avoimista työpaikoista on alettu tiedottaa keväisin oppilaitoksen ilmoitustaululla. Tietoja myös päivitetään jatkuvasti. Nuorten työllistymistä on pyritty edesauttamaan sijoittamalla viimeisen vuosikurssin opiskelijoiden työssäoppiminen 4. jaksoon. Työssäoppimispaikat on pyritty hakemaan siten, että nuori voisi jatkaa työsuhteessa työssäoppimisen jälkeen.

Työ- ja elinkeinotoimisto on pitänyt keväällä jokaiselle luokalle infotilaisuuden työmarkkinoiden näkymistä ja omista palveluistaan. Keväällä 2011 järjestettiin myös Täältä tullaan työelämä -päivä, johon sisältyi työelämää käsitteleviä luentoja, valmistuvien kysely ja kierros paikallisiin yrityksiin. Päivän aikana oppilaitoksen yhteishenkeä kohotettiin vielä Kaupunginlahden soudulla.

Kaikki nämä toimenpiteet ovat osaltaan parantaneet valmistuvien opiskelijoiden valmiuksia ja mahdollisuuksia päästä kiinni työelämään ja ensimmäiseen työsuhteeseen valmistumisen jälkeen. Samalla toimintatapa on entisestään lähentänyt oppilaitoksen, kuntien ja elinkeinoelämän yhteistyötä.

Kuraattori **Hannu Ketonen**
Lounais-Suomen koulutuskuntayhtymä /
hannu.ketonen@novida.fi

Työssäoppiminen tukee työllistymistä

MAST-hanke teetti keväällä 2011 toisen kerran työllisyysnäkyymiä koskevan kyselyn kaikille Varsinais-Suomen ammatillisista oppilaitoksista valmistuville nuorille. Vastauksia saapui 835 lähes kaikista alueen oppilaitoksista.

Vastaajista 62 %:lla oli työpaikka tiedossa jo ennen valmistumista. Opintojen aikainen työssäoppiminen tukee selvästi työllistymistä, sillä kaksi kolmasosaa aloitti työuransa työssäoppimispaikassaan. Suurin osa työpaikoista oli määräaikaisia, vakituisen työn aloitti valmistuttuaan vain runsas viidennes työllistyneistä.

Niistä valmistuneista, joilla ei vielä ollut työpaikkaa, viidesosa oli hakeutunut jatko-opintoihin. Varusmiespalvelukseen suuntasi noin joka kolmas. Täysin ilman työ- tai koulutuspaikkaa näyttäisi kyselyn perusteella jääneen 16 % kaikista valmistuneista.

Kommentti:

”MAST-hanke on edistänyt nuorten syrjäytymisen ehkäisyä tiivistämällä nivelvaihetöntekijöiden yhteistyötä sekä selkiyttämällä eri toimijoiden työnkuvia. Näin he ovat pystyneet paremmin tukemaan ja ohjaamaan nuoria, jotka ovat vaarassa keskeyttää toisen asteen opinnot tai ovat jo opintonsa keskeyttäneet.

MAST-hankkeen toimesta päivitetään kaksi kertaa vuodessa nivelvaihelistaa, josta löytyvät Varsinais-Suomessa toimivien nivelvaihetöntekijöiden yhteystiedot sekä palvelut auki kirjoitettuna. Lista helpottaa yhteydenpitoa sekä selkeyttää jokaisen toimijan työnkuvaa. Lisäksi MAST-hankkeessa on rakennettu työkaluja ja juurrutettu hyviä käytäntöjä niitä oppilaita varten, joiden opintomenestys perusopetuksessa on heikko tai jotka tarvitsevat tukea ammatinvalinnassa.

Verkostoituminen, ajatusten ja ideoiden vaihto yhteistyötahojen kanssa on tehostunut hankkeen ansiosta. Hanke on kehittänyt uudenlaista ajattelun- ja toimintamallia, jonka avulla nuoret saavat uusia, tehokkaampia ja erilaisia väyliä siirtyä koulutukseen ja työelämään.”

Nuorisotoimenjohtaja
Annina Lehtiö-Vainio
Turun kaupungin
nuorisosiainkeskus
annina.lehtio-vainio@turku.fi

IV MASTIN OHJAUSMALLI

1

PERUSOPETUS

Ohjaus perusopetuksen aikana

- oppilaanohjaus
- työelämään tutustuminen
- tutustuminen toisen asteen opintoihin

Vertaistoiminta

- Vertti-toiminta
- oppilaskunta

Joustavat koulutuspolut

- työpajaopinnot
- JOPO

Tukimuodot

- tukiopetus
- oppilashuolto
- erityisopetus
- 1. nivelvaiheen erityistuki

2

1. NIVELVAIHE

Yhteisvalinnan ja nivelvaiheen hakuprosessi

- peruskoulun päättöluokkalaisten ja nivelvaiheen uraohjaajan yhteistyö
- tiedottaminen ja yhteishaku
- nivelvaihekoulutuksiin haku
- pääsy-, soveltuvuus- ja kielikokeet
- nivelvaiheen palveluista tiedottaminen päättöluokkalaistille

Perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen siirtymisen toimenpiteet

- yhteisvalinnan tulosten seuranta
- tiedon kerääminen ilman opiskelupaikkaa jääneistä peruskoulun päättävistä sekä yhteydenotto heihin
- ilman koulutuspaikkaa jääneiden yhteystietojen ilmoittaminen etsivä nuorisotyölle
- jälkiohjaus
- täydennyshaku
- nivelvaiheen tiedonsiirto

1. nivelvaiheen koulutukset

- lisäopetus
- ammattistartti
- starttilukio
- AVA/Valku
- valma

3

TOINEN ASTE

Tiedonsiirto toisella asteella

- nivelvaihetietojen hyödyntäminen
- toiselle asteelle sijoittuneiden seuranta
- mahdollisten tukitoimien suunnittelu yhdessä toisen asteen opiskelijahuoltohenkilöstön kanssa

Opintojen etenemisen seuranta ja tuki

- tulohaastattelu sekä vuosittaiset haastattelut
- alkukartoitukset
- opinto-ohjaus
- henkilökohtainen ohjaus
- ryhmämuotoiset tukitoimet ja vertaistuki
- rästäipajat
- opintonsa keskeyttävistä ilmoittaminen etsivä nuorisotyölle
- opiskelijoiden kuuleminen ja valtaistaminen

Vertaistoiminta

- tutor-toiminta
- opiskelijakunta

Joustavat koulutuspolut

- työpajaopinnot
- laajennettu työssäoppiminen
- työvaltaiset tutkinnon suorittamistavat
- verkko-opinnot
- korkeakouluopinnot

Tukimuodot

- erityisopetus
- samanaikaisopetus
- opiskelijahuolto
- 2. nivelvaiheen erityistuki
- tukiopetus

4

2. NIVELVAIHE

Työllistymiseen ja jatko-opintoihin siirtymiseen liittyvät toimenpiteet

- henkilökohtainen ohjaus
- työelämä-teemaviikot ja infotilaisuudet
- kysely koulun päättymisen jälkeisistä suunnitelmista
- työnhakuprosessissa tukeminen
- jatko-opinto-ohjaus ja -tuki
- työnhakukoulutus

Tuettu työllistymisen ja työhönvalmennus

TYÖELÄMÄ

Jatko-opinnot

Sitoumus	Toimintamallit	Materiaalit
Perusopetuksen aikana oppilas saa tarvitsemansa henkilökohtaisen ohjauksen ja tuen. Ohjauksen ja tuen taso riippuu oppilaan tarpeesta. Kaikilla opettajilla on velvoite antaa ohjausta mm. oppimisen taidoissa.	Yksilö- ja luokkamuotoinen oppilaan ohjaus	Koulun opetussuunnitelma Koulun ohjaussuunnitelma
Kaikille oppilaille tarjotaan yleisen tason ohjausta. Yleisen tason ohjaukseen sisältyy tarvittaessa erilaisia tukitoimia ja tarvittaessa oppilaalle voidaan laatia oppimissuunnitelma.	Toisen asteen opintoihin tutustuminen: esittelyvierailut päättöluokille, avoimet ovet, koulukokeilut Kouluskokeilut TET-jaksot Yhteishakuun liittyvä ohjaus Jatko-opintoihin siirtymisen tueksi tehdään yhteistyötä muiden alueen nuorten ohjauksesta vastaavien tahojen, esimerkiksi alueen nivelvaiheohjaajien, kanssa.	Yleinen oppilaanohjauksen materiaali Oppimissuunnitelmalomake Maakunnallinen Nivelvaiheen koulutukset -opas Yhteistyön ja ohjauksen toimintamalli
Oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea, annetaan tehostettua ohjausta pedagogiseen arvioon perustuvan opetussuunnitelman mukaisesti.	Tehostetun tuen oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma, jossa määritellään oppilaan ohjauksessa tarvitsema tuki.	Oppimissuunnitelmalomake Kuvaus oppilaan tilanteesta peruskoulun päättyessä -lomake
Erityistä tukea tarvitsevalle oppilaalle tukea annetaan henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan perustuen. Ennen erityisen tuen päätöstä tehdään pedagoginen selvitys oppilaan oppimisen etenemisestä.	Erityistä tukea yksikköön tarvitsevalle oppilaalle laaditaan Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, HOJKS, ja siinä määritellään ohjauksessa tarvittavat erityiset tukitoimet. Luokanvalvoja, oppilashuoltoryhmä tai muu koulussa erikseen määritelty henkilö laatii tukea tarvitsevasta oppilaasta kuvauksen siirrettäväksi seuraavaan oppilaitokseen, esimerkiksi käyttäen Kuvaus oppilaan tilanteesta peruskoulun päättyessä -lomaketta.	HOJKS-lomake Kuvaus oppilaan tilanteesta peruskoulun päättyessä -lomake
Peruskoulussa kehitetään joustavampia tapoja opintojen suorittamiseen hyödyntäen erilaisia oppimisympäristöjä.	Opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa hyödynnetään joustavan perusopetuksen käyttämiä malleja: <ul style="list-style-type: none"> • joustava perusopetus • pajaopintojen kehittäminen 	Pajaopintojen toimintamalli
Koulussa annetaan ennaltaehkäisevää yhteistoiminnallista ohjausta, joka tukee oppilaiden yhdessä oppimista ja sosiaalista kasvua.	Ennaltaehkäisevään ohjaustyöhön kuuluvat yhteistoiminta, ryhmäyttäminen ja minä-taitojen vahvistaminen. Toimintatapoja ovat mm.: <ul style="list-style-type: none"> • oppilaskuntatoiminta • vertaistoiminta • KiVa Koulu -toiminta 	KiVa Koulu -materiaali Ryhmäyttämismateriaali

Sitoumus	Toimintamallit	Materiaalit
<p>Perusopetus</p> <p>Peruskoulun ohjaushenkilöstö seuraa opintonsa päättäneiden oppilaiden sijoittumista toiselle astelle.</p>	<p>Peruskoulun oppilaanohjaaja seuraa päättävien luokkien oppilaiden sijoittumista toiselle asteelle yhteisvalinnan tulosten julkistamiseen saakka.</p> <p>Peruskoulun oppilaanohjaaja tiedottaa toisen asteen opiskelijahuoltohenkilöstölle tukea tarvitsevista oppilaista ja siirtää pyydyttäessä tarvittavat tiedot toiselle asteelle, esimerkiksi käyttäen Kuvaus oppilaan tilanteesta peruskoulun päättyessä -lomaketta.</p>	<p>Kouluta-järjestelmä</p> <p>Yhteistyön ja ohjauksen toimintamalli</p> <p>Tiedotusmateriaalit huoltajille opiskelija-hallintajärjestelmän (esim. Wilma) kautta</p> <p>Kuvaus oppilaan tilanteesta peruskoulun päättyessä -lomake</p> <p>Joustavan haun lomake</p>
<p>Jos nuori jää ilman toisen asteen opiskelupaikkaa, peruskoulun ohjaushenkilöstö ohjaa hänet muiden ohjauspalveluiden piiriin.</p>	<p>Peruskoulun oppilaanohjaaja ilmoittaa ilman jatko-opintopaikkaa jääneen nuoren paikkakuntansa/alueensa etsivä nuorisotyölle, nivelvaiheohjaajalle tai muulle kaupungissa/kunnassa erikseen nimetylle henkilölle.</p>	<p>Maakunnan nivelvaiheen ohjaajalista</p>
<p>Ohjauspalvelut ja jatkokoulutus</p> <p>Koulutuksen ulkopuolelle jääneisiin nuoriin otetaan yhteyttä.</p>	<p>Etsivä nuorisotyöntekijä tai muu vastaava taho ottaa yhteyttä koulutuksen ulkopuolelle jääneisiin nuoriin ja tarjoaa ohjausmahdollisuutta.</p>	<p>Kirje koulutuksen ulkopuolelle jääneille</p> <p>Yhteistyön ja ohjauksen toimintamalli</p>
<p>Kun nuori on saanut jatkokoulutuspaikan, vastuu hänen ohjaamisestaan siirtyy koulutusta antavalle oppilaitokselle.</p>	<p>Jos nuori ei ota vastaan hänelle tarjottua opiskelupaikkaa, oppilaitos, josta hän on paikan saanut, ilmoittaa nuoren tiedot paikkakuntansa/alueensa etsivä nuorisotyölle, nivelvaiheohjaajalle tai muulle kaupungissa/kunnassa erikseen nimetylle henkilölle. Oppilaitoksessa on määritelty henkilö/-t, jolle tiedonsiirron vastuu kuuluu.</p> <p>Jos nuori ei aloita opintojaan, vaikka on vastaanottanut opiskelupaikan, oppilaitos ilmoittaa hänen tietonsa paikkakuntansa/alueensa etsivälle nuorisotyölle, nivelvaiheohjaajalle tai muulle kaupungissa/kunnassa erikseen nimetylle henkilölle. Oppilaitoksessa on määritelty henkilö/-t, jolle tiedonsiirron vastuu kuuluu.</p> <p>Jos nuori, joka ei ota vastaan opiskelupaikkaansa tai ei aloita opintojaan, on ulkopaikkakuntalainen, oppilaitos, josta hän on paikan saanut, ilmoittaa nuoren tiedot oppilaitoksen sijaintipaikkakunnan etsivä nuorisotyölle, nivelvaiheohjaajalle tai muulle kaupungissa/kunnassa erikseen nimetylle henkilölle. Tiedon vastaanottanut taho ilmoittaa nuoren yhteystiedot nuoren kotipaikkakunnan nuorten ohjauksesta vastaavalle taholle.</p>	<p>Alueelliset toimintamallit, joissa on määritelty ohjauksesta vastaavat tahot</p> <p>Maakunnan nivelvaiheen ohjaajalista</p> <p>Yhteistyön ja ohjauksen toimintamalli</p> <p>Menettelytapoja ongelmatilanteissa -ohjeet</p>

Sitoumus	Toimintamallit	Materiaalit
<p>Toisen asteen aikana opiskelija saa tarvitsemansa henkilökohtaisen ja ryhmämuotoisen ohjauksen ja tuen. Ohjauksen ja tuen taso riippuu opiskelijan tarpeista.</p>	<p>Oppilaitoksessa on käytössä opinto-ohjauksen suunnitelma, jonka toteutumista seuraa/vastaa oppilaitoksen johto.</p> <p>Kaikille opiskelijoille tarjotaan yleisen tason ohjausta, johon kuuluvat yksilö- ja luokkamuotoinen opintojen ohjaus, jatko-opintoihin ja työelämään ohjaus.</p> <p>Oppilaitoksessa on kirjoitettu auki opiskelijan opetuksesta ja ohjauksesta vastaavien henkilöiden (luokanvalvoja/ryhmäohjaaja, opinto-ohjaaja, erityisopettaja, urasuunnittelija, muu opiskelijahuollon henkilöstö) työnkuvaukset.</p> <p>Oppilaitoksessa on laadittu erityisopetuksen suunnitelma, jonka toteutumista seuraa/vastaa oppilaitoksen johto.</p> <p>Oppilaitoksessa on käytössä opintojen keskeyttämisen ehkäisyn toimenpideohjelma, jonka toteutumista seuraa/vastaa oppilaitoksen johto.</p> <p>Luokanvalvoja/ryhmäohjaaja seuraa sovitusti opiskelijoiden opintojen etenemistä ja keskustelee jokaisen opiskelijan kanssa kerran lukuvuodessa opintojen etenemisestä kehityskeskustelulomaketta apuna käyttäen.</p> <p>Oppilaitoksessa järjestetään rästipajatoimintaa tai muuta vastaavaa toimintaa opintojen tukitoimena.</p>	<p>Opinto-ohjauksen suunnitelma Ryhmyttämismateriaali</p> <p>Alkukartoituslomakkeet</p> <p>Taustatietolomake (kotiin lähetettävä)</p> <p>Opiskelijahuoltosuunnitelma</p> <p>Erytisopetuksen käsikirja ja kehittämisohjelma</p> <p>Erytistä tukea tarvitsevan palvelut koulutuspulun eri vaiheissa -opas</p> <p>Keskeyttämisen ehkäisyn toimenpideohjelma</p> <p>Lopettamisilmoitus-lomake</p> <p>Tilasto/seurantalomake saaduista palveluista Ryhmäohjaajan muistilista Tuloaastattelulomakkeet Kehityskeskustelulomake</p> <p>Rästipaja-toimintamalli: <ul style="list-style-type: none"> • tehtäväpankki • kesätoiminta • iltavastaanotto • teemapäivät </p>
<p>Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuutta suorittaa opintonsa erilaisissa oppimisympäristöissä.</p>	<p>Opiskelijoille tarjotaan erilaisia työvaltaisia tapoja tutkinnon suorittamiseen, esimerkiksi laajennettu työssäoppiminen.</p> <p>Tarjotaan mahdollisuus opintojen suorittamiseen nuorten työpajalla, jolloin oppilaitos korvaa Varsinais-Suomen ammatillisten oppilaitosten ja työpajojen välisen sopimuksen mukaisesti opiskelupäivistä.</p> <p>Toisen asteen ammatillinen oppilaitos ohjaa työpajaopintoihin opiskelijoita, jotka tarvitsevat työvaltaista oppimismenetelmää tai joiden elämäntilannetta pienryhmämäisen työpajatoiminnan uskotaan tukevan.</p> <p>Työpajat järjestävät ammatillisia aineopintoja työpajaympäristössä kunkin työpajan ominaispiirteiden puitteissa. Pajapaikat ovat rajalliset ja ammatillisten opintojen suorittajille ei ole kiintiötä.</p>	<p>Rästipaja-toimintamalli</p> <p>Laajennetun työssäoppimisen toimintamalli</p> <p>Työpajalla tapahtuvaan oppimiseen liittyvät materiaalit: <ul style="list-style-type: none"> • maakunnallinen sopimus • koulutus sopimus • osaamistodistus • avatut opetussuunnitelmat • MAST-opettajan työnkuva • OPPIMISTA – tavalla tai toisella -opas • Tiedonsiirtolupalomake • VAT-arviointimenetelmä tai muu vastaava: dokumentointi, arviointi ja rekisteri. </p>

Sitoumus	Toimintamallit	Materiaalit
Oppilaitoksessa tunnustetaan ja tunnustetaan nuoren aikaisempi osaaminen (esimerkiksi työpajoilla suoritettut opinnot) osaksi toisen asteen ammatillisia opintoja.	Kun nuori siirtyy pajaopintojen jälkeen opiskelijaksi ammatilliseen oppilaitokseen, oppilaitoksessa tunnustetaan pajalla tapahtunut oppiminen ja hyväksiluetaan ne osaksi opintoja.	Osaamistodistus
Oppilaitoksessa toteutetaan vertaistoimintaa, joka tukee opiskelijoiden sosiaalista kasvua ja lisää opiskelijoiden osallisuutta.	Vertaistoiminnan toteutustapoja ovat esimerkiksi opiskelijakuntatoiminta ja tutor-toiminta. Oppilaitoksessa järjestetään erilaisia ryhmämuotoisia tukitoimia, joita ovat esimerkiksi mielialataidot-kurssi ja elämäntähtäilyä tukevat ryhmät.	Tutor-opas Tutor-koulutukset Peruskouluessittelyjen materiaalit Erlaisten ryhmämuotoisten tukitoimien kuvaukset ja kurssimateriaalit
Oppilaitoksessa annetaan opiskelijoille riittävät tiedot työelämästä ja sinne siirtymisestä.	Oppilaitoksessa järjestetään työelämäteemaviikko tai -päivät. Oppilaitoksessa järjestetään työelämäkurssi 3. vuoden opiskelijoille. Oppilaitoksessa erikseen sovittu henkilö (luokanvalvoja, ryhmänohjaaja, opinto-ohjaaja, urasuunnittelija) antaa tehostettua tai erityistä tukea tarvitseville valmistumassa oleville opiskelijoille henkilökohtaista ohjausta ja laatii heille suunnitelman työelämään siirtymisen tueksi. Suunnitelma siirretään opiskelijan suostumuksella työntantajalle tai jatkossa nuoren ohjauksesta vastaavalle taholle.	Teemaviikon ja -päivän ohjelmat, sisältörungot ja infomateriaalit Työelämän pelikäsi – Opas työelämään ammatilliselta toiselta asteelta valmistuneille Työelämään siirtymiseen liittyvät opetusmateriaalit Kehityskeskustelulomake Kuntoutuksen asiakasyhteistyöryhmän ja oppilaitosten yhteistyön toimintamalli
Oppilaitos ottaa huomioon kehittämistyössään opiskelijoiden kehittämisajatukset ja -toiveet.	Oppilaitoksessa järjestetään esimerkiksi vuosittain nuorten kuulemistilaisuus.	Kyselylomakkeet Kuulemistilaisuuksien toteuttamismalli

Sitoumus	Toimintamallit	Materiaali/-t
Oppilaitoksen henkilöstö seuraa ja tukee opintonsa päättäneiden opiskelijoiden sijoittumista työelämään tai jatkokoulutukseen.	Toisen asteen valmistumisvaiheessa olevien luokkien luokanvalvoja/ryhmänohjaaja seuraa opiskelijoiden opintojen etenemistä koko lukuvuoden ajan.	Toimintamalli työelämäohjaukseen Ryhmänohjaajan muistilista
Jos nuori jää työelämän tai jatkokoulutuksen ulkopuolelle, oppilaitoksen ohjaushenkilöstö ohjaa hänet muiden ohjauspalveluiden piiriin.	Oppilaitoksessa erikseen sovittu henkilö (luokanvalvoja, ryhmänohjaaja, opinto-ohjaaja, urasuunnittelija) antaa valmistumassa oleville opiskelijoille heidän tarvitsemaansa henkilökohtaista ohjausta ja laatii heille suunnitelman työelämään tai jatkokoulutukseen siirtymisen tueksi. Suunnitelma siirretään opiskelijan suostumuksella työnantajalle tai jatkossa nuoren ohjauksesta vastaavalle taholle.	Kehityskeskustelulomake
Erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat ohjataan tuetusti jatko-opintoihin, työelämään tai muihin ohjauspalveluihin.	<p>Toisen asteen valmistumisvaiheessa olevien luokkien luokanvalvoja/ryhmänohjaaja kartoittaa ne opiskelijat, jotka tarvitsevat erityistä tukea työelämään siirtymisessä. Kartoitus tehdään yhteistyössä ervaopettajien ja opiskelijahuoltohenkilöstön kanssa osana HOJKS-prosessia.</p> <p>Toisen asteen opiskelijahuollon edustaja kokoaa tiedot tukea tarvitsevista opiskelijoista ja kutsuu koolle tarvittavan yhteistyöryhmän, esimerkiksi Kuntoutuksen asiakasyhteistyöryhmän. Oppilaitos nimeää henkilön, joka vastaa yhteistyöstä.</p> <p>Toisen asteen opiskelijahuollon edustaja siirtää pyydettyinä tarvittavat tiedot TE-toimistolle, esimerkiksi kehityskeskustelulomaketta käyttäen.</p> <p>Oppilaitos tarjoaa tukea ja seuraa tuen tarpeessa olevien valmistuneiden opiskelijoiden sijoittumista työelämään, jatkokoulutukseen tai seuraavan viranomaistahon asiakkaaksi. Vastuu nuoren ohjauksesta siirtyy tässä vaiheessa oppilaitokselta ohjausta jatkavalle taholle.</p>	<p>Erityisopetuksen käsikirja ja kehittämisohjelma</p> <p>Erityistä tukea tarvitsevan palvelut koulutuspolun eri vaiheissa -opas</p> <p>Kuntoutuksen asiakasyhteistyöryhmän ja oppilaitosten yhteistyön toimintamalli</p> <p>Kehityskeskustelulomake</p>

MAST – maakunnallinen ohjausmalli

Nuorten syrjäytyminen on kallista. Arvion mukaan jokainen pysyvästi työmarkkinoilta syrjäytyvä nuori maksaa yhteiskunnalle vähintään miljoona euroa. Lisäksi yhteiskunnan ikärakenteen kehityksen myötä on entistä tärkeämpää, että kaikki nuoret saadaan mukaan koulutukseen ja sitä kautta työelämään. Eikä kaikkea voi mitata euroissa. Syrjäytyminen on aina myös inhimillinen tragedia, jonka hinta yksittäiselle nuorelle saattaa olla mittaamattoman suuri. Sitten hyvin uutisiin. Nuorten syrjäytymiseen on mahdollista puuttua. Oman kortensa tähän työhön on tuonut nyt päättymässä oleva MAST-hanke, jonka tavoitteena oli luoda maakunnallinen nuorten ohjausmalli sekä kehittää ja vakiinnuttaa ohjauksesta vastaavien tahojen asiantuntijaverkosto Varsinais-Suomeen 1.1.2009 – 31.12.2011 välisenä aikana.

Hankkeessa kehitetty ohjausmalli perustuu oppilaitosten ja työpaikkojen sekä perusopetuksen ja toisen asteen väliseen yhteistyöhön, maakunnallisen nuorten seurantajärjestelmän ja uusien pedagogisten ohjausmallien käyttöönottoon sekä eri toimijoiden välisen yhteistyön lisäämiseen. Ohjausmalliin liittyvillä toimenpiteillä pystytään tukemaan nuorten siirtymistä opintopolulla eteenpäin, vähentämään keskeyttämisistä sekä edistämään läpäisyä.

www.mastohjaus.fi